

1882. aug. 68. sz. Ára 1 frt.

BUDAPESTI SZEMLE

a M. Tud. Akadémia megbízásából szerkeszti

GYULAI PÁL.

TARTALOM:

Nemorosa. Beszély. *A Cornhill Magazine* után, angolból. — Belényesi Gábertől.

Enea Silvio de Piccolomini mint humanista. (II.) Pór Antaltól.

Mária Terézia tanügyi reformjai. — Marczali Henrik-től.

Bányászati jelen állapota. (II.) — Konek Sándortól.

Fraknói s a közélet törvényjavaslat. (I.)

Statistikai szemle. — Földes Bélától.

Költemények: *Harminez év mulva.* Szász Károlytól. — *A házasági törv.* Alfred de Vigny után francziából. Perényi Istvántól.

A bécsi szalonról. (II.) — Ampelostól.

Értesítő: Zola Emil: *Le roman experimental.* p. — Bayer Ferencz: *Lócsai album.* —r.

A BUDAPESTI SZEMLE, mely eddig évenként hatszor jelent meg 80—90 ivnyi tartalommal, 1881 január 1-től kezdve havi szemlévé változott át, s megjelen évenként tizenkétszer 120 ivnyi tartalommal, az eddigi előfizetési ár mellett.

A **Budapesti Szemle** tájékoztató igyekszik a magyar közönséget az eszmékről, melyek világszerte foglalkoztatják a szellemeket s mintegy közvetítő kíván lenni egyfelől a tudomány és a műveltség között, másfelől a hazai és külföldi irodalom között. E mellett az újabb folyamban szélesebb tért nyit a nemzetgazdasági közleményeknek, a m. tud. akadémia nemzetgazdasági bizottságától támogatva.

Megjelen évenként 12-szer 10 ivnyi havi füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldéssel egész évre 12 frt, félévre 6 frt. Minden egyes füzet külön kapható: ára 1 frt. Az előfizetési pénz az alulírt társulat kiadó-hivatalába küldendő, be, vagy a könyvárusokhoz, a kik szintén föl vannak hatalmazva elfogadásukra.

FRANKLIN-TÁRSULAT.

magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapesten.

GYÓGYSZERÉSZ-GYAKORNOKNAK

egy jó házból való 5—6 osztályt végzett szolid fiatal ember fölvetelik **N. Kun-Madarasra JUNG KÁROLY** gyógyszerárba.

Theo tanár szakállhagymája

legjobb és legbiztosabb szer a szakáll szép növényének eszközlésére.

Számtalan vannak, még legmagasabb rangu férfiak között is, kik szép szakállat csupán a szernek köszönhetnek. E szer a szakállt hihetetlen gyorsasággal növeszti, úgy hogy általa még 13 éves ifjak is a legrövidebb idő alatt teljesszakkálthoz jutnak, kiől a bizonyítványok ezrei is tanuszkodnak.

Éder Ferencz gyógyszerész urnak Brinnben.

A nekem küldött **Theo-filé** szakállhagyma kitűnően bizonyult, mit köszönöm mellett csemell tudomására adok.

Mátsch, 1879. szept. 1. 25-én. **Ópreda József.**

Füret József urnak Prágában.

Szíves köszönetemet a szakállhagymáért; nagyon jónak találattam. Miféleképpen a legjobb lélekkel ajánlhatom.

Schwarzbach, 1875. febr. 25-én.

Füret József gyógyszerész urnak Prágában.

A szakállhagyma joggal mondható csodaszernek. Alig négyheti használat után fönnem lótom régi óhajomat teljesedése menni. Kérem fut át.

Teschau, 1879. május 23-án. **Südra Wenzel, óra.**

Valódi minőségben Budapesten csak **Török József** ur gyógyszerárban, király-utczán kapható; Pozsonyban **Pixtory Feltsch,** Mihálykapu; Temesváron **Tarcsay István**nál. Egy csomag ára 2 frt 10 kr.

Dr. Lengyel F. nyir-balzsama.

Már anélvinyi nevű, mely a nyirből ha annak főzetét megfürék, kifolyik, euber emlékeztet őta a legkínzóbb szépítőszernek van ismerve; ha pedig e nedv sőtallaló utatásas szerint vegyi uton balzsammá dolgoztatik, majdnem csodálatos hatással bír.

Ha asszal az arczot vagy egyéb bőrrészeket este bekenjük, már a következő reggelen majdnem észrevehetően pikkelyek válnak le a bőrről, minél folytat, ez gyöngéddé és fehérre válik.

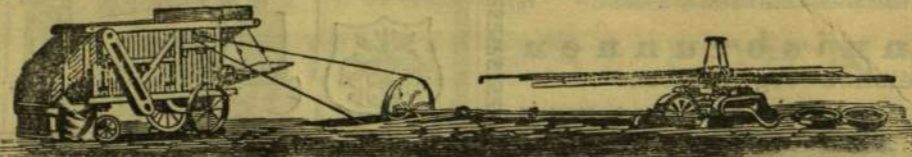
E balzsam kisimítja az arczon támadt redőket és himlőhoiyeve fiatal arczsint ad; a bőrrnek fehérséget, gyöngédséget és frisséget kölcsönöz; a legrovidebb idő alatt a szeplőt, májfoltokat, anyajegyet, orrvörösséget, bőrháthát és minden egyéb bőrronnyu eltávolít. Egy koronával használati utatással együtt 1 frt 50 kr. postán küldve 10 kral több.

Fő letét Magyarország számára **Török József** gyógyszerárban, Budapest király-utczán 12. szám; Pozsonyban **Pixtory Bédog,** gyógyszer Temesváron **Tarcsay József** gyógyszer. Zágrábon **Mittelbach Zsigmond** gyógyszer.

Legnagyobb és dústartalmu raktár szabadalmazott járgány cséplőgépek-ből, tisztító és zsákoló készülékkel.

FEHÉR MIKLÓS

vezérügynöke a magyar, osztrák, angol, francia, amerikai és német mezőgazdasági gépgyáraknak.

BUDAPEST, ÜLLŐI-UT 25. SZÁM, „KÖZTELEK“

Ajánlja az általa legelőször behozott legújabb és legszilárdabb szerkezetű járgány-cséplőgépeit 2—4 lóerőre, tisztító és zsákoló készülékkel, továbbá kisebb cséplőgépeit kézi vagy 1—2 lóerőjű járgányhajtásra, száma- és törekrázóval vagy a nélkül, tisztító és választó rostáit, Trieur konkoly-, búkkönyv- és zabválasztó, valamint a mezőgazdaság szakmájába vágó minden egyéb kitűnő szerkezetű gépeit a legolcsóbb árak és kedvező feltételek mellett. Abrázott árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve.

A TERMÉSZET KÖNYVE

közérdekű olvassmányok a természettudományok köréből. **BERNSTEIN A.** német műve után.

A mű teljesen megjelent husz füzetből és egy pótfüzetből áll. — Ára egy-egy füzetnek 50 krajczár. — Minden egyes füzet külön is kapható. — Öt kötetbe füzve 10 frt. Öt angolbázson kötésben 13 frt.

A tudomány minden ágazatát között a természettudományok azok, melyeknek terjesztése és ismeretése sok hiányban szenvedő tanrendszerünk a legkevésbé gondot fordít. Felsőbb és alsóbb tanintézeinkben egyaránt meg ma is sokkal nagyobb súlyt fektetnek a holt nyelvek tanítására, mint a mindent főtartó, minden élet alapföltelet képező természettudományok megismeretése. És ha meggondoljuk, hogy az értebb korú nemzedéknek még többet és kizárólagosabban kellett foglalkoznia e holt bölcsességgel, úgy hisszük, a t. olvasóközönség egyetért velünk abban, hogy házagot pótolunk szaktudományi művekben, melyek nem csupán a gazdag irodalmunkban, midőn az e tekintetben csaknem páratlanul nagy német irodalomnak a kitűnő termékeit anyanyelvünkre átültették. Tettük pedig ezt annál is inkább, mivel komolyan meg vagyunk győződve, hogy a magyar faj, sajátos, s nem fölötté alonyos helyzetében, csak úgy állhat meg a népek nagy versenyében, ha a reálművekben, melyekre van alapítva korunk egész iránya, szintén lépést tart a többi művelt nemzetekkel.

A természet könyve, közérdekű olvassmányok a természettudományok köréből, az óriási lépésekkel előre haladó természettudományok körül tett legújabb, részben még ki sem merített fölfelezeseket tárgyalja. E tárgyalások az egész munkán keresztül

33-ik szám 1882. BUDAPEST, AUGUSZTUS 13. XXIX. évfolyam

AZ ALCSUTHI KÁPOLNA.

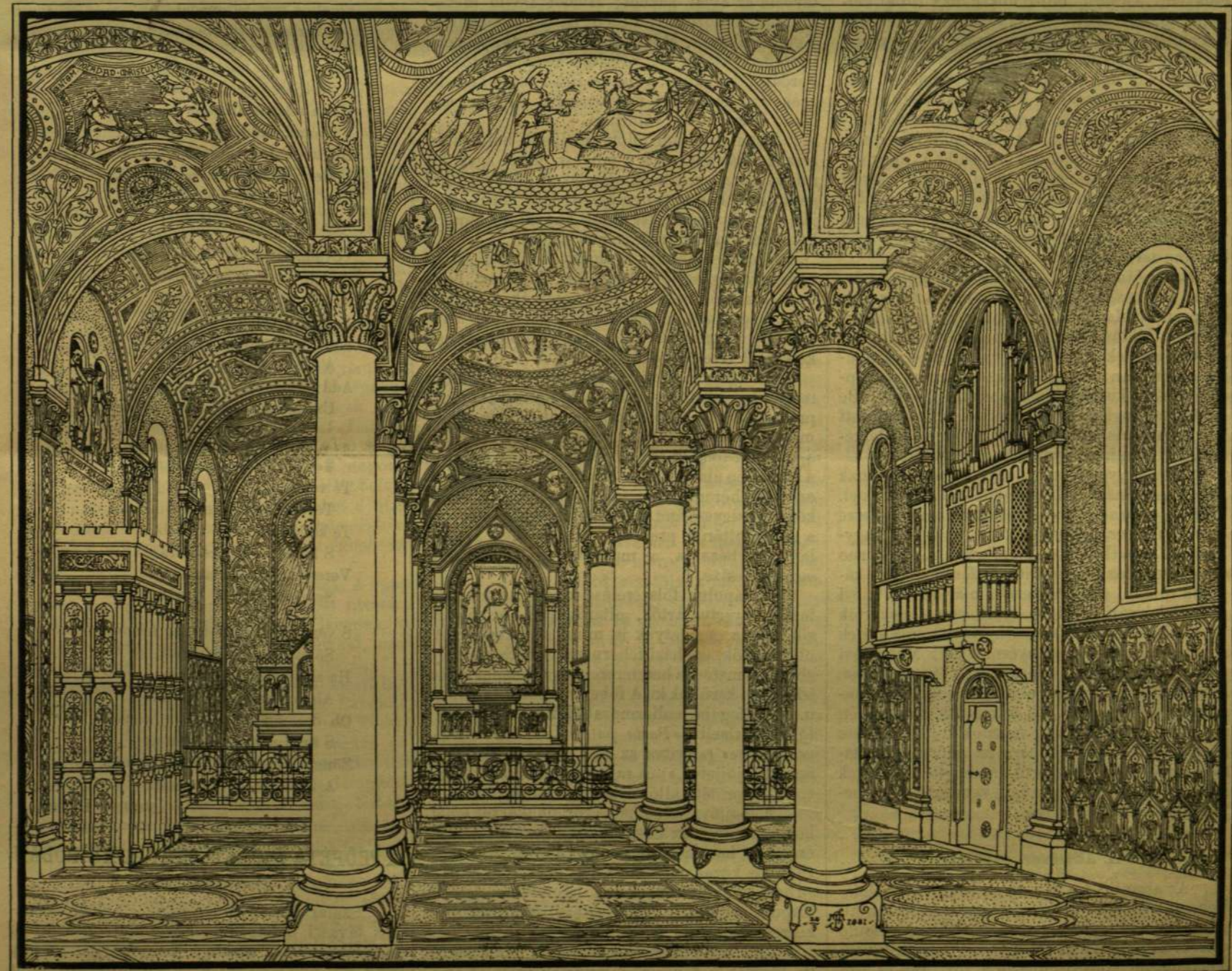
JÓZSEF főherczeg eszöndes otthona nem közönséges ünnepély színhelye volt e hó 6-án. Ekkor szentelték föl az udvari diszkápolnát, melyről, mint befejezéséhez közel állóról, már mi is megemlékeztünk a «Vasárnapi Ujság» 1881. május 1-i számában, s mely most már teljesen elkészülve, előkelő egyházfedelmek közreműködése mellett, nagy ünnepélyességgel adatott át Isten szolgálatának. Ez ünnepély alkalmul szolgál nekünk, hogy előre

bocsátva Alesuth multjára vonatkozó némely történeti adatot, a szép kápolnát, **József** főherczeg vallásosságának úgy, mint finom műizlésének és bőkezűségének újabb tanujelét olvasóinkkal képbén és szövegben részletesebben is megismertessük, az egyházi műarchaeologiai és művészeti irodalom terén jeles névvel bíró dr. Czobor Béla, muzeumi régiségügyi segédőr és egyetemi magántanár szakszerű leírásában.

I. Alesuth történetéből.

Fehérmegye csoportosan fekvő községei: Alesuth, Acsa, Felesuth, már a XIII. század-

ban szerepelnek hazánk egyháztörténetében. IX. Gergely pápa 1232-ben kelt oklevele megemlékezik a *chuti* esperesről, ki azon idő szerint az esztergomi egyházmegyéhez tartozott. IV. Béla királyunk pedig a tatárpusztítás által tönkretett ország kulturális regenerációját előmozdítandó, Chuton 1264-ben prémontrai prépostságot alapított és azt Alesuth, Acsa és Felesuth pusztákkal megajándékozta. Nyolcz év mulva Béla király fia és utódja V. István megerősíté a prémontréket a chuti prépostság birtokában és ugyanazon okmányában jószágaik határait elősorolja.

AZ ALCSUTHI UDVARI KÁPOLNA BELSEJE.

Forint **213.550** forint

összes értéke a

TRIESZTI nagy kiállítási SORSJÁTÉK

1000 nyereményének

első főnyeremény, arany vagy készpénz frt	50.000
második " " " " " "	20.000
harmadik " " " " " "	10.000

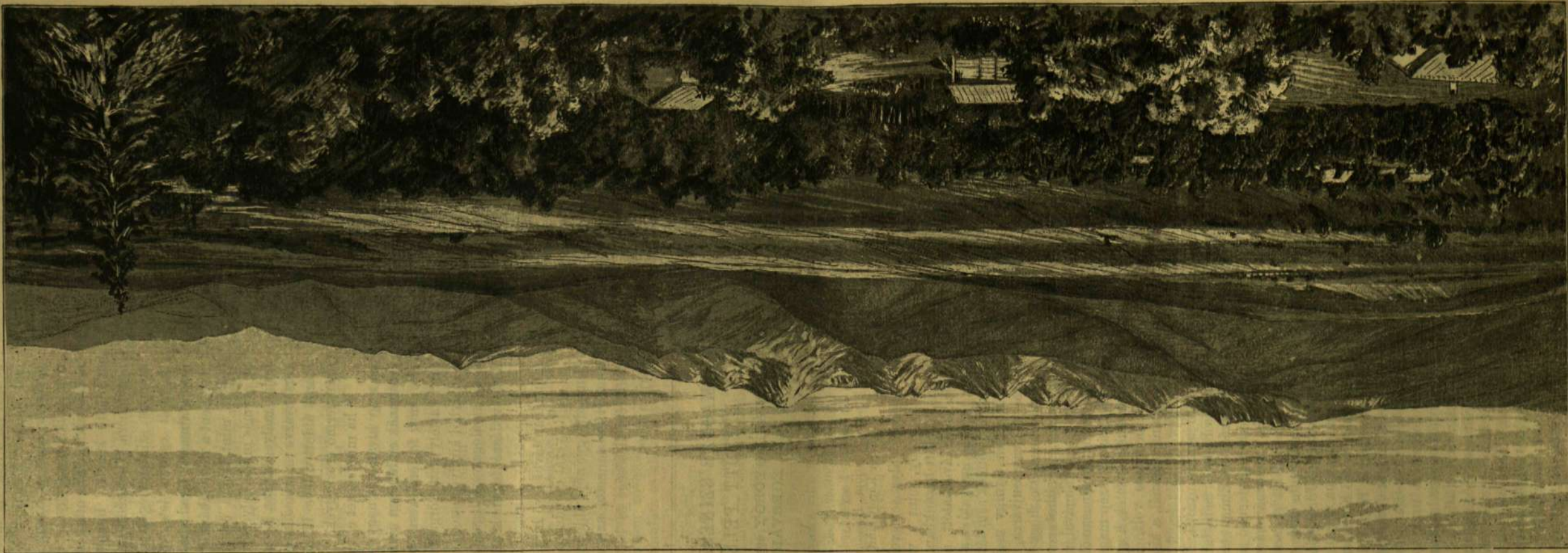
ezeken kívül tartalmaz e sorsjáték még egy nyereményt 10.000 frt, négy nyereményt 5000 frt értékben; öt egyenkénti 3000 frt, tizenöt egyenkénti 1000 frt, harmincz egyenkénti 500 frt, ötven egyenkénti 300 frt, ötven egyenkénti 200 frt, száz egyenkénti 100 frt, kétszáz egyenkénti 50 frt, ötszázegyenekénti egyenkénti 25 frtos értékű nyereményt. Továbbá több más melléknyeremény a kiállítók által ajándékozott kiállítási tárgyakban.

Egy sorsjegy ára 50 krajczár o. érték.

Elárusítások átvétele eszközölhető a Pesti magyar kereskedelmi bank váltóüzleténél Budapest, Dorottya-utczán 1. szám.

Egyes sorsjegyek megrendelésénél postaköltségre 15 kr. küldendő.

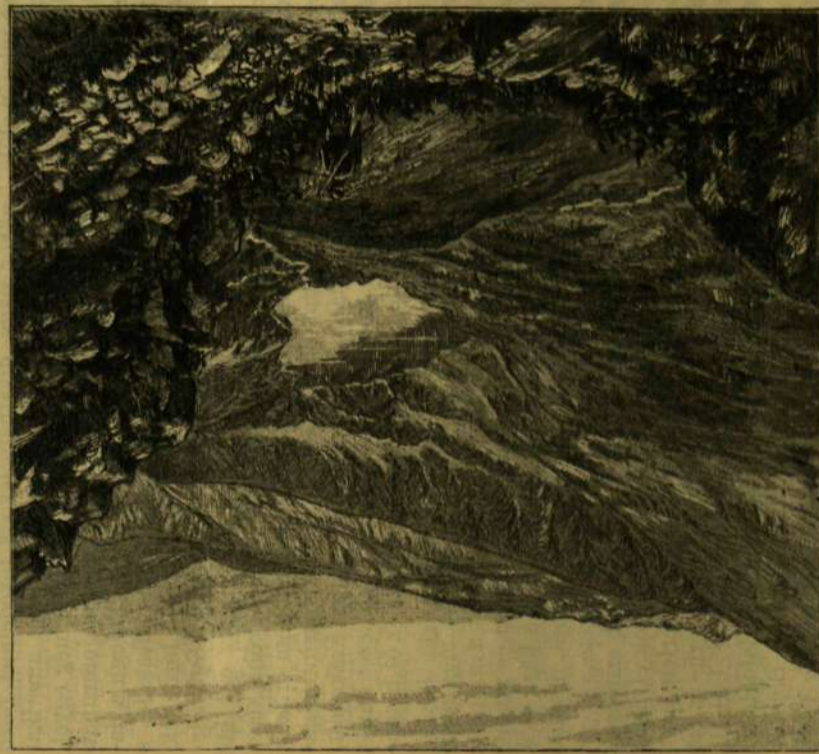
Franklin-Társulat nyomdája (Budapest, egyetem utca 4-ik szám.)

A HETREZSÉLY, AZ IZVOR PÉLLETI STRIKERIN-HÉTRŐL.

KÖLÖZVÁR HÓVAL.

A ZSÉMENYI-TÓ.

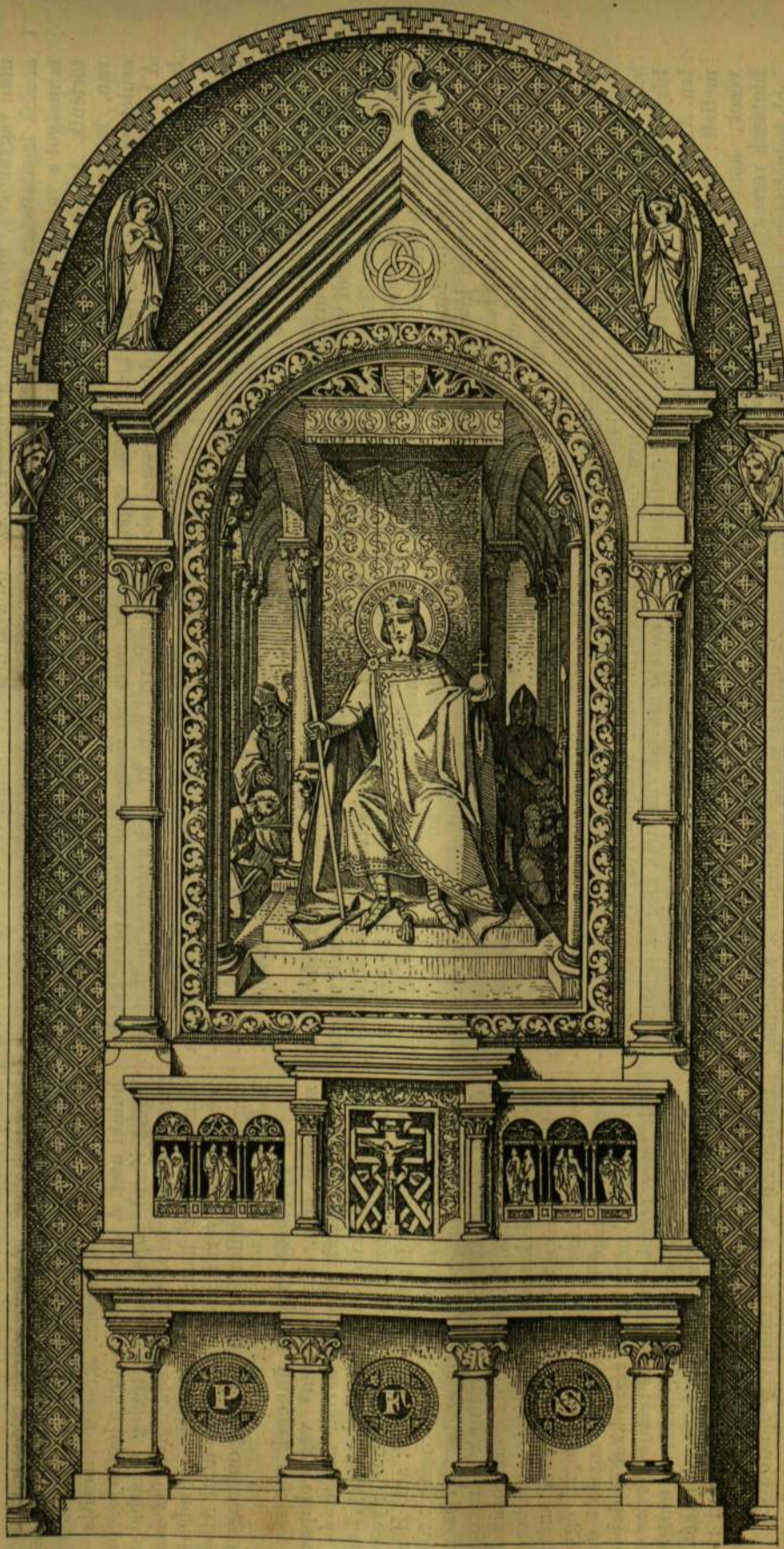
LÁSZLÓ-HARANG, A KÁPOLNA BEJÁRATA FÖLÖTT.

A LÁSZLÓ-HARANG DISZITMÉNYE. (SZ. LÁSZLÓ ALAKJA A VELEMÉRI FALFESTMÉNY UTÁN.)

A JÓZSEF-HARANG DISZITMÉNYE

A FŐLTÁR TERVEZETE STORNO FERENCZTŐL. AZ ALCSUTH UDVARI KÁPOLNÁBÓL.

A MARGIT-HARANG DISZITMÉNYE. (A NYULSZIGETI APÁCZAKOLOSTOR RAJZÁVAL).

A MÁRIA-HARANG DISZITMÉNYE.

elegetek a rajongásra hajlandó keleti embernél az ideges izgatottságra. Régebben is Kelet volt a lelki betegek országa, nem esoda, ha a babona hatalma ma is száz meg száz embert külső erőszak nélkül is egy ló lába alá kényszerít.

A RETYEZÁT UJRA CSENDES.

A Retyezát hegység újra csendes; szokatlan zaj nem tölti be völgyeit és nem verődik vissza szikláiról.

A sátrakat fölszedték és lehozták a Zenoga parijáról. A gyalog-posta nem jár föl s alá egy boldog ifjú pár gyöngyöz izeneteivel s Futtaki ur hosszadalmas távirataival. A hajtók sarjut gyűjtöttek a határon, vagy szénát kaszálnak az erdei tisztásokon, s csak esténként vagy az ebédi pihenőnél beszélgetik, hogy milyen kintartó és férfias a király fia; milyen jószágosan fogadta a szegény nép köszönését is; mennyire megbarnult négy nap alatt fenn a sziklák között.

A fajdkakas zavartalanul roogatja a fenyő rügyeit. A zerge visszatér rendre az ismerős sziklák közt növegyő fűhöz. Sasok és keselyűk nyugodtan usznak a felhők fölött, mint egy kisiny pont, s a rengeteg akármely táján lemernek csapni, ha van miért lecsapniuk.

Most csak megszólal a pásztor is, a ki hetekig el tud hallgatni, s elmondja társának, hogy ez mégis nagyobb dolog volt a többinél. Aztán megint hosszakat kurjant a medvének; a nyáj közé suhant botjával, ha két fiatal kos már véresre túlkölte egymást; aztán kiveszi tarisznyájából a furulyát s játszik rajta, nem tánczótákat, mint a múlt héten, mikor urak néztek rá s megfizettek nótájáért, hanem elmerengve, bubánatosan, szabálytalanul, a hogy lelkének alakatlan érzelmét tanítják.

Csak a vén Retyezát áll 2477 méter magasságban, úgy, a hogy tegnap állott s a hogy ez előtt ezer esztendővel. Szép hűgai, a két tavak, ragyogó szemmel mosolyognak vállairól föl a magas égre. Kigunyolná, ha nem röstelné, a fenyvéket lent az apró hegyeken, a melyek száz esztendő óta ágaskodnak, hogy öt elérjék s olyan mélyen vannak most is, hogy fáradtságba kerül lenézni rájuk. Haragos barna felhő jön s úgy ront neki a hegynek, mintha nyomban le akarná dönteni. A hegy áll és este napfényben mosolyog, míg a támadó felhő nehéz ködként kavarog a völgykatlanokban, úgy keresve a kijárást, mint kaliczájából az oroszlan.

Vén Retyezát apó nagyurilag viselte magát a nagyuri vadászaton szemben. Mikor felment hétfőn, záport zúdított a nyakába, mintha kérdezte volna: férfi vagy-e? felmersz-e jöni? Hogy férfinak ismerté föl, meg is jutalmazta. Bemutatta magát napfényes köntösében s adott ajándékul olyan zergebakot, a melyet soha sem láttak a stájerországi hegyek. Hogy esütörtökön lejtött a királyfi, aggodalom szállta meg az öreget, vajjon megint századokig kell-e várnia királyi vendégre? Mikor aztán szombaton visszatérni látta, bemutatatta magát olyan alakjában, a melyben meg nem látta a fenséges vendég. Hogy látta meg egy is. Felkúldötte a barlangok mélyén alvó decemberi viharokat s hóval borított tetőkön mutatta meg a téli tájképet.

Fenséges királyfi, a kinek isten ép lelkét adott a természet nagyszerűségének élvezéséhez, most már tudod, hogy a tömör hegylány, a melyet boldogfalvi szállásodról láttál, csak ékes előfüggöny. Derekan a sötét fenyvesek, vállain a verőfényes mélyedések, teteje felé a növénytelen kopár sziklák csak a függöny ékességei. Azok mögött messze terjedve, mint egy mély szinpadon, ott foly a természetnek gazdag színjátéka.

Mostan a szinpadnak csak egyik felére vezettek, föl a Nagyvíz mellett. Vezetted el magad máskor Malomvíztől balkézre, a regés Koleczvár alatt, a Kisviz partján fölfelé. Ott még szűkebb a völgy és szédítőbben emelkednek a sziklafalak; ottan az Izvor tetejéről megdőbentől közlérlő látható az egész Retyezát hegylányza. S ha szédítő meredélyek felett, csuszamlós sziklatömegeken keresztül feljutsz a Retyezát csonka tetejére, királyi kilátás fog megjutalmazni fáradtságodért.

Lent a hegy lábánál egy terület el Hátszeg vidéke, mint simára csiszolt kis kert. Tülfelől az egymás mellé helyezett fenyves hegyek mutatják mélyedéseiket. Keleten, a Zsilvölgy fölött, versenyezve emelkedik a Pareng. Északról a Maros áldott völgye látszik s jobb partján az aranytermő érczhegyek.

S ha mindezeket el is felejtén a király fia, ha nagy hivatás és nagy események el is homályosítanak emlékében a természet nagyszerűségeit: meg fog emlékezni bizonyosan a boldogfalvi kastély alatt csörgedező tiszta folyócskáról, a melyből királyi asszonya maga fogott 64 rákot s kiválogatva a legszebb harminczat, elküldötte vadászó férjének. Épen mint egy szerető szegény asszony, a hogy legjobb falatját küldi a munkában távol levő hű férj számára.

A Retyezát csendesen áll, mint előbb; de Hunyad megye népe áldó melegséggel tekint rá, a miéért ide vonzotta azt, a ki vezére lesz, s a kitől régi dicsősége és boldogsága megújulását várja a haza.

RÉTHI LAJOS.

A MAGYAR SZINÉSZET VISZONYAI EZELETT FÉLSZÁZADDAL.

HORVÁTH GYÖRGY agg színész elbeszélése után közli EGERVÁRI P. ÖDÖN.

V.

Szamosújvár, Szatmár, Tisza-Ujlak, Nagy-Károly, Tasnád, Kolozsvár, Nagy-Enyed, Gyula-Fehérvár, Frank mint esó látt majom. Előadások Egenben és Tordán. Fejér Károly mint színigazgató.

Egyik pálya sem volt oly zajos, hullámzó és változékony, mint a vándorszínészet félszázaddal ezelőtt hazánkban. A társulat bármelyik tagja akkor távozhattott, a mikor kedve kerekedett, mert az igazgató és a társulat között semmi szerződési kötelék sem létezett.

Horváth György meghívást kapott Fejér Károlytól Szamosújvárra, melynek közönsége Fejért figyelmeztette, hogy ha jövedelmet akar, kegyenczét, Horváthot szerződtesse, miután előbbeni ott léte alkalomával, mint igen vallásos, s a mellett mindig esmosan öltözködő, vig kedélyű, jó társalgású s szép magaviseletű fiatal embert annyira megszerették, hogy csaknem minden uri háznál bejáratos volt, kivált pedig Gajzágó városi tanácsnoknál, a kinek szabad asztala volt.

Horváth készséggel kapott az alkalmon, mivel menyasszonyával, Fejérné unokahúgával, Barabás Papp Erzsébettel minél hamarább egybekelni vágyott. Elment tehát Szamosújvárra, de csak azért, hogy leendő nejt Fejér hatalmából kiragadjá, s most már másodízben tette őt tönkre, miután a kedvelt primadonnától megfosztotta és Szatmárra vitte Göde társulatához, melynek jelesebb tagjai Török Béni (a későbbi Feleki Miklósné mostoha atyja), Erdélyi és a még ma (1882-ben) is élő Kecskekné voltak.

Szatmáról Tisza-Ujlak, Nagy-Károlyra, a megyei gyűlésekre, onnan pedig Tasnád, Szilágy-Somlyó s ismét Szamosújvárra tértek vissza, a hova kolozsvári urak vetődvén, az igazgatót Erdély fővárosába hívták meg, melynek színháza ép akkor üresen állott.

Nemcsak Göde, hanem az egész társulat kedvet kapott s neki bátorodván, Kolozsvárra mentek, s reményükben nem is esalódtak, telt ház mellett folytak az előadások, s a kolozsvári magas műveltségű közönség meg volt a társulat személyzetével elégedve.

* Az I-IV. közlemény a V. U. múlt évi folyamában jelent meg.

Ennek neszt vette Kilényi Dávid, az élelmes színigazgató, a ki rendszeren daltársulatot tartott, legott berándult Kolozsvárra azzal a szándékkal, hogy Gödét onnan kitorja. Kilényi elérte célját, mert alig hogy ennek a hire elterjedt, a közönség hangadói Gödének kiny latkoztatták, hogy ha Kilényivel nem egyesül, egy lélek sem fog menni a színházba.

Göde tehát látván, hogy a nálánál hatalmasabb vetélytársall sehoggy sem mérkőzhetik, akként egyezett meg Kilényivel, hogy két drámai előadás után el fogja hagyni Kolozsvárt; s miután "Hinkó a hóherlegény" és a "Neslei torony" című darabokat egyesült erővel előadták, melynek fele jövedelmét Göde társulatára kapta uti költségül, — Nagy-Enyedre utazott, onnan pedig Szászvárosra vitte társulatát.

Alig hogy Göde Szászvárosban elkezdte előadásait, Könyves Máté is ott termelt társulatával. Nála voltak a székelyudvarhelyi iskolából épen akkor kikerült Feleki Miklós (most a nemzeti színház elsőrendű tagja), Nagy Lajos (később m. kir. törvényszéki elnök), Csizsér István (később jeles apaszínész vidéken) és Bogdán, a kitűnő "tánczművész". Ezek most Gödenél maradtak, azonban csakhamar megbánták a cserét; visszatértek Könyves zászlaja alá Gyula-Fehérvárra, s pár hétre reá Horváth is követte őket; hozzácsatlakozott Pázmán Mihály is s mindketten vendégképen léptek fel.

Feleki Miklós, Nagy Lajos és Csizsér István még igen fiatal emberek és kezdő színészek lévén, Könyves Máté vén igazgatónál igen erősen "be voltak táblázva", még pedig olyannyira, hogy tartozá-ukat a rendes jövedelemből e társulatnál leróni egyáltalában nem volt reményük, s minthogy minden áron szabadulni vágytak Könyves igazjától: Horváth Györgyöt egy társulat szervezésére, illetőleg vezetésére biztatták.

Horváth ugyan nem volt szini kellekekkel ellátva, de volt egy igen ügyes díszletfestő, Balogh József, a társulatnál, azonkívül közel oda Portuson lakott egy volt színész, özvegy Bójtiné Virág Lina, kinek birtokában papirdiszletek voltak. Ezt hát a maguk részére hódították.

Most már csak egy nehézség merült fel, ez volt azonban a legnagyobb: a fiatal színészek tartozásának kiegyenlítése, de ezt is szerencsésen megoldották. Könyves Máté egy egyszégre lépek, miszerint hat jutalomjátékot adott neki Feleki, Csizsér és Nagy Lajos tartozásának törlesztésére. Az egyszéget írásban tették fel s azt a városi hatóság megerősítette. Ezt azonban azonnal az első jutalomjáték után, Könyves ép úgy, mint Horváth, megbánta, de már késő volt, visszalépni nem lehetett, meg kellett tartani, miguen egy véletlen esemény kiegyenlítette a bajt.

Ugyanis Frank, a híres majomszereplő, Gyula-Fehérvárra érkezett, magával hozván az akkor nagy divatban levő s jövedelmet hozó három majomdarabot, ugymint "Az amerikai majom", "Majom mint völégény" s még egyet, azonkívül az ahhoz megkívántató majomruhát. Ezzel azonnal egyszégre léptek; Balogh a darabokhoz kívántató díszleteket megfestette, s az első majomelőadást a szinlapok hirdették. Mindamellet, hogy annál nagyobb jövedelem legyen, Frankot fölkerített, hogy egy kis reklámot csináljon, a mire ő a legnagyobb készséggel vállalkozott: már délutáni három órákor, majomnak öltözve, a szinterem földszinti ablakába kiállott, mint a valódi majom krakógot, kuszott, mászott, vakaródzott, bukenczett hányt s különféle bohóságokkal mulattatá az őt bámulókat.

Néhány percz alatt roppant néptömeg gyűlt össze a csizmadia-cséh-színház előtt a majomutatózó Frank csodájára; lett kaczaj és mulatság, este pedig zsufozásig megtelt a ház. — A mig csak Frank a társulatnál maradt, minden föllépte alkalomával megtelt a szinterem.

Mikor már a fentérintett fiatal színészek tartozása lehajlott, a pártot ütött tagok elváltak Könyvestől s Horváth György vezérlete alatt Egenbe utaztak. A társulat nyolcz férfi- és két női tagból, ugymint: Horváth Gy., Feleki Gy., Nagy L., Csizsér I., Pázmán M., Balogh J., Frank N-ből, valamint Horváthné és Bójtinéből állott. Az igazgatósági kellekek pedig papirdiszletből s néhány fenyves jelmezéből állottak.

A szinpad egy földesszony márványpad-

lőzatu éttermében volt felállítva, de a hely oly kicsiny volt, hogy zsufova is csekély jövedelmet hajtott volna.

Volt e szinterem tulajdonosnőjének egy igen kedves macskája; a jó földesszony délutánonként húst szokott sütni magának, melynek étvágy-ingerlő illata a játszó terembe is elhatott, s valamelyik éhes fiatal színész orrát boszantotta, ki a kedvező alkalmat aztán meg is leste, a sültet a serpenyőből kiemelte s megette, aztután a macskát megfogta, a zsiros serpenyőbe dugta az orrát; s mikor a kedvező háziállat a kínos műtét után a háztetőre futott s nyalakodni kezdett, a fiatal színész elkiáltotta magát: "nini nagyságos asszony! a macska megette a pecsenyét!"

A jó földesszony felpillantott, s alkalmasint el nem hitte a kedvező macskája ellen emelt vádat, mert fejcsóválva és sóhajta mondta: "ejnye, ejnye! ezt az én macskám még soha sem tette ezelőtt."

Miután Egenben igen sovány világ volt, a társulat abban állapodott meg, hogy Horváth és Balogh festész Abrudbányára ránduljanak át, a jövő állomás kieszközölése végett; de elkéstek, mert már akkor az abrudbányai hatóság Gödénél adta az engedélyt az előadások megtartására.

Horváth tehát egyszégre akart lépni Gödével, a ki igazgatótársat sehoggy sem tudott tűrni maga mellett, mindamellet Horváth társulatának összes személyzetét elfogadni készséggel ajánlkozott, a mibe Horváth beleegyezését nem adhatta mindaddig, a mig társulatával nem közli. Visszament tehát Egenbe, s előadta Göde szándékát, s miután a társulat személyzete egytől egytől fiatal emberekből állott, azt indítványozta, hogy menjenek nagyobb társulathoz, mert ő maga is Magyarországra vándorlik.

Ekkor Csizsér István szólalt fel, mondván: "Őn oly sokat tett értünk, hogy Könyves Máté igája alól felszabaduljunk, mi önnök az első városban szivesen adunk jutalo-játékot, csak az igazgatósággal fel ne hagyjon." Ebbe mindnyaján beleegyeztek.

Égent elhagyván, Nagy-Enyeden egypár majomelőadást tartottak, csekély jövedelem mellett, s onnan Tordára mentek át, a hova beérkezve, Horváth, mint igazgató, a város hadnagyanál jelentette magát. Ezután deszkát hozattak, s a szinpadot felállították, de csak akkor veték észre, hogy a papirdiszlet rövid és keskeny. Hozzájárult meg a nagy zavarhoz, hogy festésük sem volt, miután Balogh József Abrudbányán maradt Göde társulatánál, s ekként több napon át télenül kellett vesztegelniök, miguen Horváth egy fűszerkereskedésbe vetődvén, a kereskedő nagy érdekléssel kérde, hogy mikor játszanak elsőt? Horváth himezett-hámozott, azt válaszolta, hogy majd egy pár nap múlva. Ekkor a kereskedő azt mondta: "tudom én, hogy mi a bajuk, díszletük nincs." Ezután pár sornyit írást adott át. Horváthnak, egy házra mutatott, mondván: "menjen én oda, hol a padlason egy rakás díszlet hever rég idő óta, egy megbukott színigazgató hagyta ott."

Horváth csakugyan díszletet talált, elszállította, a szinpadot fölszerelték s másnap elkezdődtek az előadások az "Amerikai majom"-mal, Frank jutalomjátékául, 37 váltó forint jövedelemmel.

A játék alatt megérkezett Hetényi családjával együtt Maros-Vásárhelyről, a hol báró Bálinti igazgatása alatt szerződte volt, s azt követelte, hogy föl lépni engedjék, de oly fenhangan és lenézőleg beszélt, s Horváth társulatának oly csekély jövedelemrészt ígért, h gy művészi önértéküket megsejté s maga ellen föl ingerlő, miéért is az elbizakodott Hetényit föl lépni nem engedték, s ajánlatát határozottan visszautasították. Azonban Hetényi is önértetes, büszke férfiú volt, bizott saját és bájós leánya, Józsefa vonzerében; a mellett lova, kocsija s tömött erszénye lévén, Horváth társulatának hátat fordított, s egyenesen Kolozsvárra hajtatott, a hol előadás: engedélyt nyert, miután ép akkor üresen állott a színház, Erdély fővárosa szintársulat nélkül volt, s Hetényi jeles családja mind a három előadásra tele házat varázsolts s nagy jövedelmeket csinált.

Alig hogy Hetényi Kolozsvárra távozott, utána csakhamar Fejér Károly is megjött, szintén Maros-Vásárhelyről, a hol a téli évszak alatt szerződte volt. Senki nem örült ennek jobban mint Horváth, ki az igazgatásba annyira

belent, hogy alig várta megszabadulását, mire most a legalkalmasabb idő volt, miután rokona Fejér Károly hűségét s odajövetelét célját jól ismerte. Megkínálta tehát azonnal az igazgatói címmelel, ráruházván egyszersmind annak javait, terheit és felelősségét, minden kárpótlás követelése nélkül.

Ki volt boldogabb, mint e nagyra s uralomra vágyó k s ember — Fejér Károly, a ki rögtön felesapott igazgatónak, s az előadás után — mert ép akkor érkezett meg, mikor javában folyt a játék, — következett az új igazgató ünnepeles beavatása, még pedig akként, hogy Fejér K. a magával Maros-Vásárhelyről hozott nagy zsákok, a mely füstölő kolb-szszal, sonkával, szalonnával, fehér kenyérrrel, perczeczel, kalácsesal és izletes aszalt gyümölcsesal volt megpakolva, melylyel jó ismerősei az utra ellátták, a kocsiról levétette s az öltöző szobába hozatta, az asztalokat pedig jó borral rakatta meg, a szintársulat nagy öröme, melyet gazdagon megvendégl.

A beiktatási ünnepély igen vígan folyt le sok felkösztönéssel az új igazgatóra. Azonban meg is kell adni Fejérnek, hogy ő rendkívül ügyes ember volt, páratlan a maga nemében, híres svadronőr, tudott szélet csapni, jól értette a közönséget meghódítani, s miután ez időben hírneves színész is volt egyszersmind, a nagy jövedelmek megindultak, s folyton tele ház mellett játszott a társulat.

Fejér egy előadást ("Szapary Péter vagy Budavár bevételé") künn a szabadban, egy fákkal beültetett hű udvaron rendezett. Horváth Gy. játszotta Hamza béget, s fenyves jelmezbe öltözve lovagolt végig a városban, azonkívül még Fejér, Pázmán s több színész is vitezí kosztümbe öltözvén, szintén lóháton követték Horváthot, roppant néptömeg bálumata és kísérete mellett, a minek természetes következménye nagy jövedelem és általános tetszés lett.

Fejér Károly tehát mindenképen kitett magáért, mert ő minden néven nevezendő módhoz és eszközöz hozzárnyult, csakhogy a közönség tetszését megnyerje, jövedelmet teremtsen, s uri módon élhessen.

Miőn már Tordán a jövedelem esökkenni kezdett, Fejér Kolozsvárra vitte a társulatot, a hol szintén kedvezett a szerencse, meglehetősen jövedelmek levén; de miután Fejér — szokása szerint — soha sem akart számot adni a bevételéről a társulatnak, Horváth nevével együtt otthagyta s Nagy-Bányára utazott Demjén Mihály társulatához.

A RAJZÓN-GYÁRTÁS AMERIKÁBAN.

Bármily elterjedtek nálunk Faber, Hardtmuth s mások rajzónjai, s bármennyire virágzó is ez iparág Európában, kétségtelen, hogy az amerikaiak jelentékenyen jobb és olcsóbb rajzónokat bocsátanak forgalomban, mint az európaik, kik velök versenyezni ebben is alig képesek.

A rajzón-készítés nem oly régi, mint első pillanatra gondolhatnók. A grafit használatát írásra vagy rajzolásra a középkor vége felé hozták divatba, az előtt az ólom volt mintegy helyettesítője. Mivel azonban a rendes állapotban talált grafit különböző vegytani sajátságai s relativ tisztasága miatt igen különböző rajzont adott, a legnagyobb keletnek az angol rajzónok örvendhetek, melyeket 1664. óta Cumberlandban a Borrowdale-nél levő agyaggalaglyából ástak s hasították szét, mely hegyben a grafit aránylag tisztább volt, mint máshol. Mintegy másfél száz éven át az egész világban angol rajzónokkal írtak, mert az angolok a cumberlandi grafit kivételét szigorúan megtiltották s csak a kész árut bocsátották ki. A becses bányá azonban végre kimerült s hasonló többé nem találtak. Hogy az áru becsé rendkívüli hanyatlásnak ne induljon, szükséges volt mesterséges rajzónokat gyártani s csakugyan már a múlt század közepén megkezdtek azt s azóta folyvást nagyban üzik. Faber gyára Nürnberg mellett, melyet 1761-ben alapítottak s Hardtmuthé Budweisban és Bécsben a régi angol természetes rajzónoknál hasonlíthatlanul jobb gyártmányt hoznak létre.

A mesterséges rajzónoknál a nyers grafit-tömeget finom por-alku péppé gyurják s azt finom agyag hozzájárulása által megdagasztják, rudakba nyomják, megszáritják s így szép

egyenlő vonások készítésére alkalmas rajzón lesz belőle tetszés szerinti keménységben, mivel a hozzáított agyag mennyisége s az izzásztás ereje adja meg az anyag keményességét. Mig tehát a régi természetes rajzónok általában véve egyenlő keménységűek s egyenlő agyag-tartalmúak voltak, a mostaniakban tetszés szerinti változatosságot hozhatunk létre az igények szerint. A régi híres cumberlandi grafitban csak 54% széneny, 8% vas s 36% agyag és mész volt. Ujabb időben a föld különböző vidékein sokkal tisztább grafitot is találtak, melyből jobb rajzónok készülhetnek, mivel az ásvány tisztaságával az abból nyert készítmény jósága összekötöttésben áll. A legtisztább és legdurusabb szénenytartalmu grafit-telemekhez tartoznak a ticonderogai New-York államban s az 1856-ban keleti Szibériában, a kínai határ mellett fölfedezett telepek, melyeket Faber azonnal a maga részére foglaltatott le. Passauban ezenkívül már mintegy 30 évvel ezelőtt kitalálták, mint lehet tisztá grafitot előállítani. Ha ugyanis a nyers grafitot ködényekben erős kénsavval leöntjük s több napon át állani hagyjuk, az ásvány egyes darabjai duzzadó péppé olvadnak, melyből bizonyos idő múlva a kénsavat ki lehet mosni s ekkor a grafit egészen tisztán s a legfinomabb por-alkuban marad hátra. E találmány a grafit másnemű felhasználásánál is fontos, de a rajzón-készítésnél is tudják értékesíteni.

A vegytanilag legtisztább alakban előjövő természetes grafit a ticonderogai, melyet olvasztó csészékre és rajzónokra egyaránt lehet használni, holott mindkettőre nem minden grafit faj alkalmas, így például a czeploni, bár igen szép alakú s erős fekete vonást hagy maga után, csak nagyobb csészék készítésére alkalmas, mivel sok k-arcz-tartalma van. A ticonderogai grafitot is csak összekészítésre használták kezdetben, a mi valóságos kár volt, mert a rajzónnál a grafit jobban értékesíthető. Nagyobb tömegben nem fordul elő, hanem anthracit erekhöz hasonlóan a gneisz közé szorulva, melyet először mindkét oldalról szét kell robbantani, hogy az abban található függőlyesen futó grafit-eret megtalálják, azt az anyagoktól lehetőleg gondosan elválasztásák s napfényre hozzák. Jegeces vagy leveles, továbbá sűrű, amorf és magvas alakban fordul elő gyakran egymást felváltó rétegekben. Rajzónnak a leveles vagy jegeces alak kevésbé alkalmas s ezért ebből inkább csészéket és tégléyleket készítenek. A hegyből kivágotó darabokat zuzó malmokban viszik. ott víz alatt porrá török s ily alakban különböző csövekben keresztül vezetik, melyekben sulyok szerint megülednek s a víz lebo-csátása után összeszedhetők. A Jersey Cityben levő rajzóngyárba a grafitot finom pipapor alakjában viszik, mely csaknem oly moszogyon, mint a víz s az ujjakat oly simává teszi, mintha meg volnának olajozva.

A gyárban az elkészítés első foka abban áll, hogy a poralku grafitot finom rajnai pipagyaggal oly arányban vegyítik, mint az a szükséges keménységhez tapasztalat szerint megkívántatik. A vegyületek pépalakban ily módon elkészítve hengerekbe rakják, melyeknek ben-sejében egy csavar egészen odaillő szivattyudugaszt kormányoz s a henger alján rózsaszalaku lemez van oly lyukakkal ellátva, a minő alakot és nagyságot várnak a készítenő rajzónoktól. A mint a pép e lyukakból kijő, a rendes rajzónok háromszorosa hosszúságában elvágják, lefektetik s izzásba hozzák. Úgy tapasztalták, hogy az ily pépből lehető volna mégvezer láb hosszú rudacskát is alkotni a nélkül, hogy szét-törne s a Dixon-társaság, melynek tulajdonát képezik a ticonderogai grafit-bányák s a jersey-city-i rajzóngyár, a filadelfiai világkiállításán 1876-ban be is mutatta azt.

A faboritékra nézve legalkalmasabb az ugynevezett floride-czédrus (Juniperus virginiana), mely az Egyesült-államokban nagyban terem s melynek fáját az európai rajzóngyártásra is nagy mennyiségben használják. A Dixon-társaság is sok ily fát vágat le s már elkészítve küldeti a gyárba 7 hüvelyk hosszú kis darabokban. A gyárban e darabokat apró fűrészekkel ismét 10 centiméter széles s mintegy 4 milliméter vastag lemezekre vágják. Ez egyik különbség az amerikai s európai gyártásmód között. Európában minden rajzont külön egyenként metszenek, az amerikai gyárban azonban a fadarabokat oly szélesen vágják le, hogy egyszerre 6 rajzón legyen belőle s náluk a rajzón

mindkét fele egyenlő, míg a régi módszer szerint az egyik rész keskenyebb volt, mint a másik. A falemezekbe a grafitot kézzel teszik be igen érdekese. A leány, ki a munkával foglalkozik, egyik kezébe veszi a fatáblát, a másikba egy csomó grafitdarabot s azután rendkívüli gyorsasággal, melyet csak gyakorlat által lehet megszerezni, hat darabot betesz a fába, átnyújtja azt egy másik leánynak, ki a harmadik leánytól a fatábla második felét veszi át forró ennyvel bekenve. A két felet most úgy teszik egymásra, hogy mindenik felét veszi körül a grafit-pépec s ha így mintegy 24 falap betöltetett s egymásra nyomtatott, csavar alá tétetik s addig szorítják őket össze, míg az enny megszárad. A legközelebbi feladat ezután a csucok lesimítása, különösen a hol az «ón» kiáll, s a megtölt lemezek akkor egy más gépbe jutnak, hol minden falemezt egy kis körfűrész ragad meg, két vágással eltávolítja a felesleges fa és óndarabokat s kerek vagy sokszögű alakot ad nekik. E gépből a rajzolóknak egészen készen s egymásután omlanak ki s oly simák felületűek, hogy többet már kívánni sem lehet.

Az amerikaiak mekhanikus érzéke mutatkozik abban az elrendezésben is, hogy a gépből kihulló forgácsokat külön tisztítógép által fölfogatja s a gőzgép tüzelő helyiségébe vivén felhasználja, egyúttal a gyárhelyiséget folyvást tisztán tartja. Van azután nekik külön «számoló lapjuk», egy nagy asztal, mely rovatokkal van ellátva. A kész rajzolókat reá teszik s csak arra ügyelnek, hogy minden rovátka be legyen töltve s öt vagy hat perc alatt egész sereget lehet megolvasni. A kézimunkát lehetőleg megkímélik vagy legalább egyszerűsítik s ezért az irónok megfestése, megbélyegzése, becsomagolása is mindalkalmas, külön e célra készült gépek segítségével történik. Checek s utalványok alkalmazása által a gyár oly jól számban tudja tartani a kiadott irónok millióit, hogy ha csak egy hibáznék is abból a nyolcvanezer darabból, melyet naponként előállítanak, azt rögtön észrevennének. Csak ugyan voltak esetek reá, midőn egyszerű munkásokat, kik azt hitték, hogy egy irón eltűnését észre sem veszik, a pontosság által nagy zavarba hozták.

Jellemző a Dixon-féle gyárra nézve a következő eset: Midőn a ticonderogai grafit-telep fölfedezése után Dixon először 1830-ban irónokat készített, azt tanácsolták neki, hogy lássa el azokat európai bélyegekkel, mint más gyárosok, mert különben nem lesz sikere. Nem követte a tanácsot s csakugyan voltak veszteségei, úgy hogy az iróngyártásról le is mondott s a grafitból csak téglákat készített. Utóda azonban ismét hozzáállt a gyártáshoz s mivel olcsóbban s jobban állították elő az európaiaknál, gyárunk folytonosan emelkedett s ma is emelkedik. Jelenleg mintegy 400 különböző alakú, nagyságú, keménységű stb. irónfajt állítanak elő s oly nagy mennyiségben, hogy maga ez az egy gyár az Egyesült-Államok összes ilyenmű székletének egy harmadát képes fedezni. A Dixon-féle gyár most legnagyobb a világon s mivel a ticonderogai bányák igen gazdagok, valószínű, hogy rövid idő alatt nemcsak kiszorítja az európai versenyt Amerikából, de Európába is átjő versenyt csinálni.

A NYILMÉRÉG.

Mintegy 300 éve, hogy Raleigh Walter Guyana fölfedezése után többek közt a később

oly híressé lett curare-méréggel ellátott nyilakat hozott magával Angliába. E mérget a dél-amerikai indiánok az időben általában használták; ma már annyira kiment a divatból, hogy nagyobb részök készítményét sem tudja s csak az őserdőbe vonult néhány vad törzs tagjai szokták használni. Valószínű, hogy újabb száz év alatt már egészen elenyészik a mérgezett nyil, mivel a vad indián törzsek száma folyvást apad s másrészt a nyilak a legnagyobb rengetegből is lassanként kiszorítja a puska.

A curare szilárd, fekete, nem illó anyag, fénylő töréssel. Az indiánok kis agyag edényekben hordják magukkal. Vízben és a vizes nedvekben, tehát a vérben is, továbbá a borszeszben s más cseppfolyó testekben fölolvad, de ather és terpeninolaj által ez oldatból a valódi mérges alkotórészt, a curarint ismét ki lehet választani s akkor az «zaru-alaku tömeggé» szárad, mely tömeg vízben olasztható s végtelen hosszú időn

A mérge minden esetben halálos, ha vérbe megy át. Leggyorsabban pusztulnak el tőle a madarak, a kisebbek jó formájú egy pillanat alatt. Az emlős állatoknál a halál 5–20 perccel következik be a megezés után; az állat lefejszik, mintha aludni akarna, de szeméi nyitva maradnak. A test részei általában merevednek, a me-revség tovább terjed s a szívre és tüdőre érve halál következik be. A halált nem előzi meg rángatózás, az állat nem kap görcsöket, nem kiabál, sőt tekintete sem aggodó, így tehát valószínű, hogy a mérge nagy fájdalomt nem okoz. Az ily mérgeggel elejtett állatok bátran meg lehet enni, mert a mérge csak akkor veszélyes, ha a vérbe jut s közvetlenül azzal elegyül.

A curarert különösen az Amazon és Orinoco partjain lakó indiánok használják, mint nyilmérget, Guyana, Venezuela és Brazília országai-ban. Dél-Amerika más részeiben másnemű növénymérgek vannak, sőt Kolumbiában, Dél-Amerika északnyugati részében, a Magdalena folyó környékén, békamérget is használnak a vadászatra. A mi békáink és békákhoz hasonló állataink nem mérgesek s csak a babona gondolja, hogy azok. A tropikus éghajlat alatt sem gyakori a mérges béka. De Kolumbiában a choco-indiánok ismernek egy neaará nevű karesu, hosszas, élénk citromsárga hátú, barnás lábú és ugyanolyan színű hátsó testű békát, mely a hűvösebb vidékeken 1500–2000 méter magasban a bokrok között tartózkodik s rendkívül mérges. Az indiánok is nagy óvatossággal fogják, szabad kézzel nem szabad hozzányulni, hanem lombokkal vagy levelekkel borítják be előbb. Az elfogott állatot bambuszosba teszik s megérkezve táborba, nyársra huzzák s izzó szén fölött forgatják. Az állat bőre erre földagad s bizonyos idő múlva szétreped és sárgás folyadék ömlik ki belőle, melyet az indiánok rögtön felhasználnak arra, hogy a nyilak hegyét bele mártásák. Mondják, bár alig hihető, hogy a béka a kegyetlen kintatás után sem pusztul el mindig s idővel jól összeszedi magát. Ha nagyobb mennyiségű mérget akarnak előállítani, több békát használnak fel s a kiizzadt mérget később egy kis agyagedénybe kenik, hol az megszárad s később is felhasználható. A mérge rendkívül erős s ezért a nyilakat nem hordják szabadon, hanem az övhöz erősített bambuszokban. Ha a choco indián ily mérges fegyverrel véletlenül megsebesíti magát, egész biztos felöle, hogy meg kell halnia. Kiegészítésre, levágásra s más sebészeti műtétre nem is gondol, közönyösen lefejszik s néhány perc múlva halott. A madarat még a régi mérge is megöli. Kezdetben reszket a szegény pára s nehezen lélegzik, csőréből nedvesség foly ki s 3–4 perc múlva vége van. Az özet 10, a jaguárt 20 perc alatt végezi ki e mérge.

Nagyon valószínű, hogy ily mérgeket a mi őseink nem használtak. Európában ily rettenetes mérgek nincsenek s csak utjabban mesterséggel fedeztek fel egy párt, például a cziankálit.

EGYVELEG.

* Szédőnk alkalmazása nem oly modern dolog, mint rendszer hiszik. Már 1481-ben igen sok nőt alkalmaztak könyvnyomtatás műhelyekben s nagyon meg voltak elégedve velük. Könyvnyomdatulajdonosok közt az első nő Guillard Sarolta volt, ki üzletét Párisban 50 évig önállóan vezette s az általa készített munkák pontosságukért híresek voltak.

Dr. KONEK SÁNDOR.

(1819–1882.)

A magyar tudományos világot érzékeny veszteség érte e hó 1-én. Dr. Konek Sándor, a jog- és államtudományok egyik legbuzgóbb és leghivatottabb művelője, budapesti egyetemi tanár és író Balaton-Füreden, hová üdülést keresni ment, elhalálozott. Benne úgy hazánk első tanintézte, mint a tudományos irodalom kitünő erőt veszített, melyet nagy szorgalom és lelkiismeretesség tett még becsesebbé, s melyet nehéz lesz pótolni az utána jövőöknök.

Dr. Konek Sándor 1819. aug. 18-án Pesten született s tanulmányait itt végezte, a gimnáziumokat a kegyesrendiekénél, a bölcsészeti és jogi tanfolyamot az egyetemen. 1839-től 1845-ig mint segédfogalmazó működött a magyar kir. udv. kamaránál s ez idő alatt letéve a jog- és államtudományi tantárgyakból a szigorlatokat, valamint az ügyvédi vizsgát is, 1840-ben elnyerte a jogtudori, egy évre rá pedig az ügyvédi oklevelet. Mint szegény szülők gyermeke, szabad idejét tanulmányai közben előkelő családok gyermekeinek a jogi tanfolyamra való előkészítésére fordította s közéletünknek több kitünősége végezé a jogi tanfolyamot az ő vezetése alatt.

Mint a tanári pályára kiválóan hivatott fiatal ember, 1845-ben a győri jogakadémiához nevezetett ki, hol a bányajog és a statisztika tanszékét töltte be mint rendes tanár. Midőn 1850-ben e tanintézet megszűnt, a pozsonyi akadémiához helyeztetett át, hol elegendő tanerő hiányában a közigazgatási és pénzügyi jog tanszékét is ő rá bízták, egyúttal még az akadémiai könyvtár gondozójának is kinevezetvén. A pesti egyetemhez 1854-ben neveztek ki a statisztika rendes tanárának, a pénzügyi ismétel tartandó előadások kötelezettségével. S midőn Vízkelety tanár, ki latinul prelegált, a magyar nyelvben való járatlansága miatt nyugalmaztatott, 1860-tól egész 1870-ig Konek tanította az egyházjogot is, erről később önként lemondván, hogy ki-zárólag kedvez tudományának, a statisztikának szentelhesse minden idejét.

A budapesti egyetem 1860-ban visszanyerő dékán-választási jogát, melytől 15 éven át volt megfosztva, Konek Sándor lón az első megválasztott dékán s mint ilyen, ő volt az, ki ismét dívatba hozta az oly régóta elmaradt egyetemi ünnepélyeket, nevezetesen az egyetemi tanácsnak dékán beszéddel megnyitását. Ez alkalommal tartott ünnepi beszédében a nálunk addig ismeretlen egyetemi segély-egyletek jótékony hatását fejtegetvén, ez oly hatással volt az egyetemi fiatalokra, hogy a buzgó dékán közreműködése mellett azonnal megalakult a joghallgatók segélyező egyesület, melynek azóta sok szegényebb sorsu tanuló élvezte jótékonyosságát s mely példát a többi fakultások növendékei is követni siettek, sőt még a középtanodák közül is nem egy alakított kebelében hasonló egyesületet. Konek a következő két évben is dékánként választatván, folytonosan gondozta az egyesület érdekeit, úgy hogy annak megalapítása s szilárd alapra helyezése kiválóan e derék tanár érdeme. 1869-ben egyetemi rektorát emeltetvén, 500 forintos alapítványt tett, melynek kamataiból a joghallgatókat segélyező egyesület kiválóbb jogi és államtudományi munkákat szerez be s ingyen osztja ki a szegényebb sorsu tanulóknak között.

A jeles képzettségű lelkes tanárt úgy a tanszéken, mint a tudományos irodalomban

kifejtett munkásságáért a magyar tudományos akadémia már 1858-ban levelező, 1867-ben pedig rendes tagjává választotta. Mint az országos statisztikai tanácsnak főnállása óta rendes tagja, részt vett több nemzetközi statisztikai kongresszuson, az alap- és államvizsgálatokon pedig hol mint elnök, hol mint vizsgáló tanár folytonosan működött.

Mint statisztikusnak az ország határain is messze tulterjedő tekintélye volt a tudományos világban. A mi pedig az irodalom terén kifejtett tevékenységét illeti, az nagytitán nélkül mondható bűmlatosnak. Nevezetesebb munkái: «A statisztika elmélete» (Győr 1847). «A statisztika legújabb állása» (Pest 1855). «A statisztika elmélete a statisztikai tanfolyam számára» (Pest 1869). «Az osztrák-magyar monarchia statisztikai kézi könyve» két kötet, (1865. és 1868). «A magyar birodalom stat. kézi könyve, folytonos tekintettel Ausztriára» két kötet, akadémiai díjat nyert má (Budapest, 1875. és 1878). «Adalékok Magyarország nyers terményeinek ártörténetéhez a XIX. században» (Pest 1873). «Az egyházjogtan kézikönyve, kü-

(Buda, 1861). «Emlékszed Jorjevich J. egyetemi tanár fölött» (Budapest, 1876). «Emlékszed Weninger Vince fölött» és «Emlékszed Suhajda János fölött» (Budapest, 1882.)

Képzeltet, mily rendkívüli szorgalom és kitartás kellett ily nagy tudományos anyag irodalmi földolgozásához. S valóban neki alig is volt egy perce tétlen. Azok közé tartozott, kiknek a folytonos munka az életet eleme.

Néhány évvel ezelőtt vesztette el nejét s a nagy elfoglaltságu ember tudott magának találni időt, hogy lelkiismeretes gondviselője és nevelője legyen gyermekeinek. Fia, ifj. dr. Konek Sándor, fiatal képzettségű jogtudósainak egyike, leánya Ida, tehetséges festőművésznő, ki nem egy képével keltett már figyelmet.

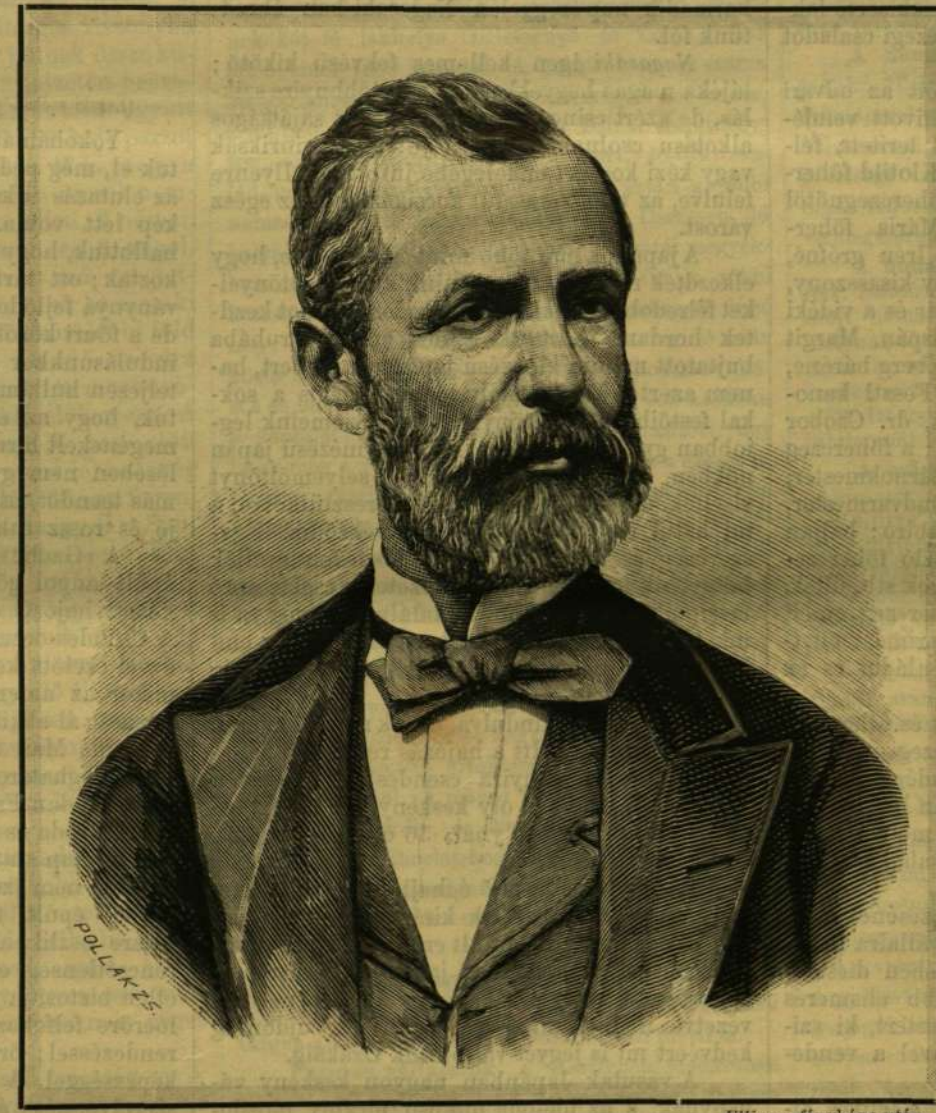
A jeles férfi halálát nagy számú rokonságon, sok jó barátokon kívül számtalan volt tanítványa gyászolja, kik meglek rokonszenven emlékeznek egykori kedves tanárúkról. A fiatalabb bírói és ügyvédi karban, a jogi képzettséget föltételező közhivatalokban kevesen vannak olyanok, kik hallgatónak ne lettek volna a mindnyájok előtt közszeretethen álló tanárnak, ki valódi lelkesedéssel töltte be hivatását a tanári széken egész a legutóbbi időkig s a mi óráját a tanári katedra szabadon hagyott, azt is kedven tudományá ápolására, fejlesztésére fordította. Halálának híret bizonyára mély megilletődéssel fogadják széles ez országban.

AZ ALCUTHI KÁPOLNA FÖLSZENTELÉSI ÜNNEPÉLYE.

József főherceg a nagy költséggel általa építtetett kápolna ünnepélyes felszentelésére az ország primását, Simor János bírnok-érseket kérte föl, ki f. hó 5-ikén dél felé érkezett Alcuthra, hol már a győri, fehérvári és szatmári püspökök, a panonhalmi főpápa, mint a család gyóntatója, számos egyházi és világi kitünőség vára-koztak reá.

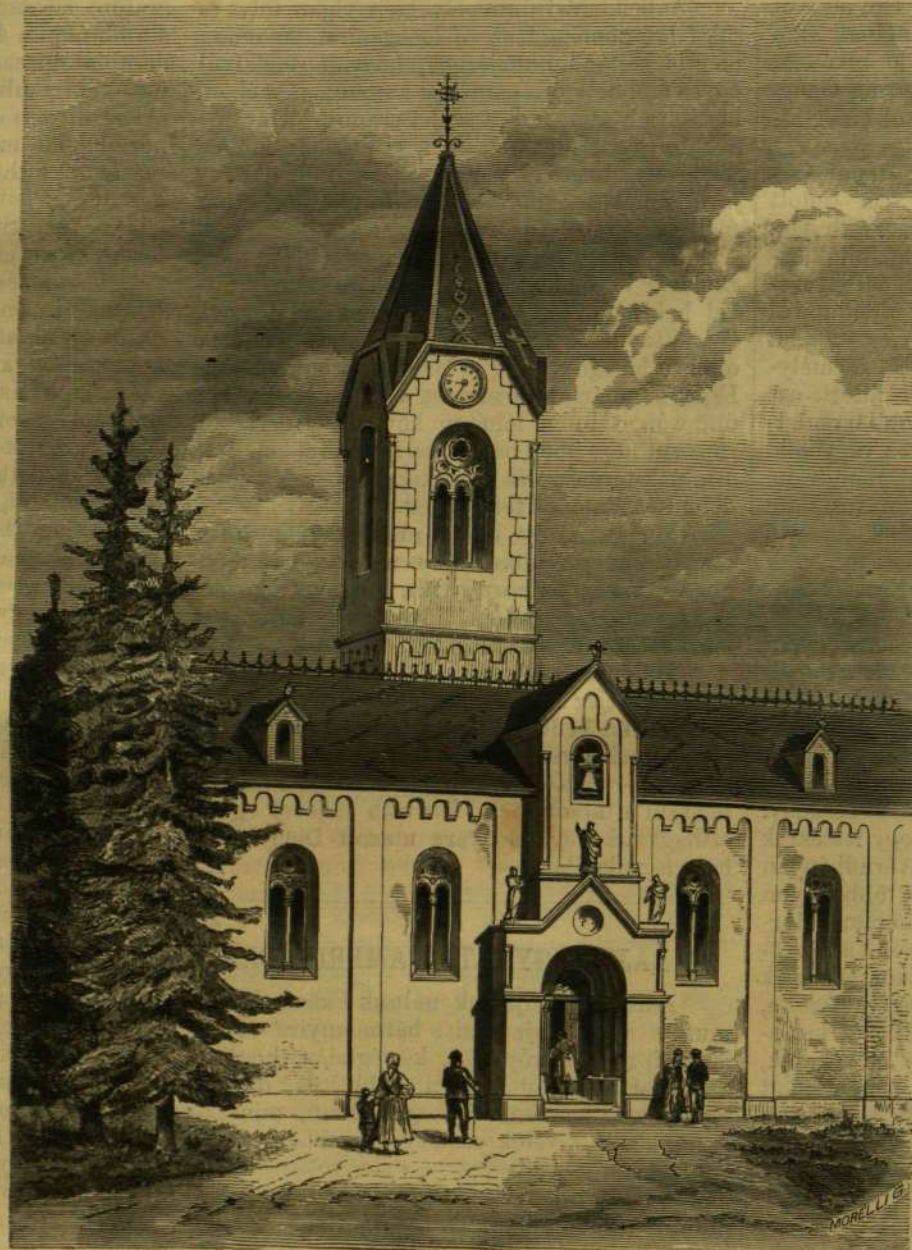
Az alcuthi kastély gazdagon föl volt lologóva; a park bejáratánál «Isten hozt» fölirattal pompás dialkaput emeltek, melyen át a bírnok fényes fogaton érkezett meg báró Hornig Károly oldalkanonok és Rainer titkár kíséretében. A főherceg meleg szavakkal üdvözölte az ország főpapját, hogy fáradságot nem kimélve, az Alcuthon emelt új templom felszentelésére jött. A felszentelési ünnepély másnap reggel 1/2 8 órakor vette kezdetét, midőn a bírnok-érseket az összegyűlt papság teljes díszben, fényes segédletképen, lakosztályából a kápolna előtti terere kísérte. Segédpüspöki minőségben Zalka János győri és Pauer János fehérvári főpásztorok infulával, aranyzóvetű pluvialéban a bírnok oldalán, az apostoli keresztet vivő Pellet József ez. kanonok pedig előtte lépdelt. A hosszú menet az ereklyék előtt elmondott szoltárok után, a kápolna kapujánál fölállított dísz-sátor alatt állapodott meg, hol a bírnok a vizszentelés szertartását végezte. Ezalatt az egész teret nagy néptömeg lepte el, példás rendben állva körül az ünnepélyes szertartást; a környékből érkezett hívek zászlai, a magyar tricolorral ékített parkban festői látványt nyújtottak.

A vizszentelés után megkezdődött a templom külsejének beszentelése; majd a szokott ajtó-kopogtatások után belsejének felavatása. A hosszú szertartást a bírnok ritka fíradhatlansággal végezte. A szoltárokat Janny József székesfehérvári karmester vezérelte alatt világiak és győri kispapok énekeltek. A vértanúk ereklyéit körmenetileg hozta el a papság a kastély kápolnaszerint berendezett terméből. Ekkor megkezdődött az oltárok felszentelése. A föl-

Dr. KONEK SÁNDOR.

Ellinger fényképe után.

AZ ALCUTHI UDVARI KÁPOLNA.

Egy hatszor hasábjott petisior, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 kr.; többszöri igtatásnál 10 kr. Bélyegdj külön minden igtatás után 30 kr.

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdeményeket elfogad BÉCSBEN: Dukas M. Riemergasse 12, Schalek Henrik Wollzeile 12, és Oppelik A. Stubenbastei 2.

A FRANKLIN-TARSULAT kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárunknál kapható:

NÉPISKOLAI TAN- ÉS SEGÉDKÖNYVEK.

Ballagi Károly és Nagy László. Magyarország története. Kapcsolatban az általános történelem legfőbb vonásaival. Népiskolák számára. Tizenhét kötet. Kötve 30 kr.

Dr. Lutter Nándor. A méter-mérték ismertetése és az új mértékekkel való számolási mód. Tanodai és magánhasználatra. Ötödik kiadás. Fűzve 40 kr.

Bánhegyi és Emericz. Népiskolai tankönyv olvasmányokkal a magyarhoni népiskolák mindennapi és ismételő iskolái számára. Hatodik kiadás. Tartalom: I. Erkölcsei nézettan. II. Emberismeret. III. Földleírás. IV. Történelem (alkotmánytan). V. Terményrajzok; ásvány-, növény- és állattan. VI. Természettan. Kötve 50, kötve 60 kr.

Madzsar János. Magyar nyelvkönyv a német tannyelvű népiskolák számára. I. kötet. A második osztály számára. Kötve 30 kr. II. kötet. A harmadik osztály számára. Kötve 40 kr. III. kötet. A negyedik osztály számára. Kötve 30 kr. IV. kötet. Az ötödik és hatodik oszt. számára. Kötve 35 kr.

Bánhegyi Szefer. Ungarischer Kinderfreund. Ein Lern- und Lesebuch für die mitteren und höheren Klassen deutscher Volksschulen in Ungarn. Nach Bánhegyi und Emericz's 'Népkolai tankönyv' bearbeitet. Dritte Auflage. Geh. 50 kr. Geb. 60 kr.

Magyar olvasmányok német tannyelvű népiskolák számára. Szerkék Bakó S., Frühwirth K., Gruber J. és Posch L. Első rész: Az írva olvastató tanmód elvei szerint dolgozva. I. rész. II. évfolyam. Kötve 30 kr. II. rész. III. évfolyam. Kötve 30 kr. III. rész. IV. évfolyam. Kötve 50 kr. IV. rész. V. évfolyam. Kötve 50 kr.

Borza Nándor. Szavalkó könyv. Elemi iskolai és házi használatra. Harmadik kiadás. Fűzve 30 kr.

Mayer Maximilian. Formenlehre und Geometrie für Elementar- und höhere Volksschulen sowie für Bürgerschulen und Lehrerbildungsanstalten. Geh. 60 kr.

Erdélyi Imre. Egészen új szerkesztésű ABC vagyis vezérkönyv az olvasástanúrára és tanulásra. Huszonegyedik kiadás. Kötve 25 kr.

Ribáry Ferenc. Magyarország története rövid előadásban. Elemi, felsőbb nép- és polgári iskolák számára. Második kiadás. Fűzve 25 kr.

János Ferenc. Föld- és természetrajz, népiskolák számára. Ötödik megújított kiadás. Fűzve 40 kr.

Rousseau J. J. Emil vagy a nevelésről. Franciaából fordította és magyarra fordította a szerkesztők. Fűzve 2 ft 40 kr.

Klingenberg Jakob. Magyar nyelv- és irálytan. Helyesírás és irodalmi függelékkel. A népkolai V. és VI., valamint a polgári iskola I. és II. osztálya számára. Második javított kiadás. Kötve 60 kr.

Szász Károly. Kis biblia. Legrövidebb kivonat az ó és új testamentomi bibliai történetekből. Hetedik kiadás. Kötve 25 kr.

Dr. Lutter Nándor. Saamtani példatár a népiskolák számára. Negyedik, az 1877. aug. 26-án 21678. sz. miniszteri rendelet szerint átdolgozott kiadás. A második osztály számára 20 kr. A harmadik osztály számára 15 kr. A negyedik osztály számára 15 kr. Az ötödik osztály számára 10 kr. A hatodik osztály számára 25 kr.

Visontai János. Magyarország történelme. Elemi és népkolák számára. Fűzve 30 kr.

Evek sora óta megkísérelt kitűnő szer a köszvény, csúsz és idegbajok ellen

Valamint jelennek bizonyul a fejemadósok, az izmok és idegek fesszessége, vérértelenségek, zúdások, a bőr érzéketlensége, továbbé helyi gúresok (lábikragúres), idegfájdalmak, s hosz szabb ideig tartó bekötések által származott dagana tok ellen; foként pedig nagyobb fáradságok és gya logások előtti és utáni eróserődre, stb., valamint aggkorban beállott erőtlenségre.

Valódi minőségben a következő czégeknél: Budapeston nagyban: Török József gyógyszer, király-utca, Stróbert testv., Thallmayer A. és Seitz, Pillich J. (keresési udvar); Kochmeister Frigyes utóda Eger; Köllner L., gyógyszer. Besterom: Zoller M.; Gyúnyos: Káposztási F. gysz., Vozary T. gyógyszer; Győr: Lipóczy J., Naszaty J.; Keeskemét: Molnár J.; Komárom: Kirchner János; Paks: Florian J.; Pápa: Bernáth Al.; Szekesfehérvár: Diebilla J. G. Körösi Viktor, Braun L. gysz.; Tata: Juszokó P. gyógyszer. Ács: Kratochwill J. gyógyszer.

Főraktár Kwizda Ferencz János, csás. kir. udvari szállító- és kerületi gyógyszerésznél, Kornburgban. Ára egy üvegnél 1 ft o. é. Ezenkívül a kórokozásokkal valamennyi város és mezővárosokban lehetnek raktárak, melyek időnként a vidéki lapok után közhírre tétnek. 623

Vadász sport-czikkek.

10 minőségű belső Lefauchaux vadász-fegyver valódi Ruban-csövél 25, 30, 35, 40, 45, 50, 55, 60, 65, 70, 75, 80, 85, 90, 95, 100, 105, 110, 115, 120, 125, 130, 135, 140, 145, 150, 155, 160, 165, 170, 175, 180, 185, 190, 195, 200, 205, 210, 215, 220, 225, 230, 235, 240, 245, 250, 255, 260, 265, 270, 275, 280, 285, 290, 295, 300, 305, 310, 315, 320, 325, 330, 335, 340, 345, 350, 355, 360, 365, 370, 375, 380, 385, 390, 395, 400, 405, 410, 415, 420, 425, 430, 435, 440, 445, 450, 455, 460, 465, 470, 475, 480, 485, 490, 495, 500, 505, 510, 515, 520, 525, 530, 535, 540, 545, 550, 555, 560, 565, 570, 575, 580, 585, 590, 595, 600, 605, 610, 615, 620, 625, 630, 635, 640, 645, 650, 655, 660, 665, 670, 675, 680, 685, 690, 695, 700, 705, 710, 715, 720, 725, 730, 735, 740, 745, 750, 755, 760, 765, 770, 775, 780, 785, 790, 795, 800, 805, 810, 815, 820, 825, 830, 835, 840, 845, 850, 855, 860, 865, 870, 875, 880, 885, 890, 895, 900, 905, 910, 915, 920, 925, 930, 935, 940, 945, 950, 955, 960, 965, 970, 975, 980, 985, 990, 995, 1000.

Forint 213.550 forint

összes értéke a nagy kiállítási sorsjáték

TRÉSZTI nagy kiállítási sorsjáték

1000 nyereményének

- első nyeremény, arany vagy készpénz 500.000
- második " " " " 20.000
- harmadik " " " " 10.000

ezenek kívül tartalmaz a sorsjáték még egy nyereményt 10.000 ft, négy nyereményt 5000 ft értékben; öt egyenként 3000 ft, tizenöt egyenként 1000 ft, harmincz egyenként 500 ft, ötven egyenként 300 ft, ötven egyenként 200 ft, száz egyenként 100 ft, kétszáz egyenként 50 ft, ötszáz egyenként 25 ft értékű nyereményt. Továbbá több más mellényeremény a kiállító által ajándékozott kiállítási tárgyakban.

Egy sorsjegy ára 50 krajczár o. érték.

Elárusítások átvétele eszközölhető a Pesti magyar kereskedelmi bank váltóüzleténél Budapest, Dorottya-utca 1. szám.

Egyes sorsjegyek megrendelésénél postaköltségre 15 kr. küldendő.

tájékoztató makrapipa ezüst kupakkal, szépen szivó, s. — Houblon kézi cigarettá-papíros szögével 3 nagyszámú 100a-30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100, 110, 120, 130, 140, 150, 160, 170, 180, 190, 200, 210, 220, 230, 240, 250, 260, 270, 280, 290, 300, 310, 320, 330, 340, 350, 360, 370, 380, 390, 400, 410, 420, 430, 440, 450, 460, 470, 480, 490, 500, 510, 520, 530, 540, 550, 560, 570, 580, 590, 600, 610, 620, 630, 640, 650, 660, 670, 680, 690, 700, 710, 720, 730, 740, 750, 760, 770, 780, 790, 800, 810, 820, 830, 840, 850, 860, 870, 880, 890, 900, 910, 920, 930, 940, 950, 960, 970, 980, 990, 1000.

KERTÉSZ TÓDOR Budapest, Dorottya- utca 1. szám.

PEVENTURE-BOGAERTS

Csodálatosan keresztültűt, nem papírra, hanem közvetlenül festővászonra dolgozott másolatok Burgers H. J., Seitz, De Block stb. eredeti festményi után. — Arjegyvékek ingyen és bérmentve küld

HENRI BOGAERTS, BOIS-LA-DUC, HOLLAND.

Az Anel J.-féle ujonnan feltalált tengertuli por nem a közönséges féregporokhoz vehető, hanem egy talközönséges direkt készített 1000-szer megviszált és kintinónek talált specialitás pornak tekintendő. Az Anel J.-féle ujonnan feltalált tengertuli por használatához egy nagyon gyakorlalt és olesó új szerkeszté

féreg-porzó fecskendő

megveendő. Az említett por, egy mondható természet feletti erővel bír, kirtítja a poloskát, bolhát, svábbogarat, munkaférget, molyt, legyét és hangyaférget, egyáltalán az egész férgek létét esodálatos gyorsan, biztosan és pedig olykép, hogy a férgeköl semminem maradóék sem hagy vissza. Ára üvegenként 20, 40, 60, 80 kr. és 1 ft. Egy darab féregporzó gép ára 40 kr. Kapható Budapestben Török József gyógy-szertárban király-utca 12. Továbbá raktárak a következő gyógyzertárakban. Arad: Rozsnyay Mátyás, Brassó: Jekelius N. Eger: Köllner Lőrincz. Eszék: Dienes J. C. Kaposvár: Babochay Kálmán. Keeskemét: Katona Zsigmond. Mezőcsanak: Harsányi Sándor. Miskolc: Dr. Szabó Gyula. Munkács: Draxler Ferenc. Szekesfehérvár: Diebilla György. Szeged: Harex János. Temesvár: Tárcazy István. 405

FORTI féle sebtapasz

Különös figyelemre méltó! A hírneves dr. FORTI féle sebtapasz mely rendkívüli gyógyereje, elosztató, erőles fájdalmat csillapító hatása által leggyorsabb, legbiztos és egyszerűs mind gyógyes gyógyulást eszközöl különemű bajokban. Egy csomag ára 50 kr. nagyobb csomagé 1 ft, használati utasítá sa együtt postán küldve 20 kral több.

Központi küldeményező raktár Pesten: TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerésznél király-utca 12. sz.

TARTALOM:
I. KÖTET. — A szerző előszava. — Az utazás Orszonhonban. — Az éjszaki erődösekben. — Ivanfoka. — A falusi pap. — Orvosi tanácsokmány. — Egy régi jellemű paraszt-család. — Az északvidéki parasztok. — A mit, vagy falusi közege. — Miképen tartotta fenn magát a falusi közege, és mi hatása lesz jövőre. — Finn és tatár faluk. A városok és a kereskedői osztály. — Nagy-Novogod ur. — A északi kormány és a tisztviselők. — Az új helybeli önkormányzat. — Földbírtokosok a régi iskolából. — Földbírtokosok az új iskolából. — A nemesség. — A társadalmi osztályok. — A haereticusok (Eretnekek)
II. KÖTET. A diszenter, szakadárak. — A pusztaság pasztorfene. — A tatár uralom. — A tatárk becsapásai. — Idegen gyarmatosok a pusztasághon. — Szentpétervár és az európai befolyás. — Moszkva és a slavophiles. — Egyház és állam. — A krími hadjárás és következményei. — A porók. — A porók felszabadítása. — A felszabadítás következményei: a) a földbírtokosokra nézve; b) a parasztokra nézve. — Az új törvényeszek. — Terjeszkedés és a keleti kérdés. — A fordító zarszava.
Ezen kitűnő hatáson, nem elegendő ajánlható gyógytápasz készítője FORTI LÁSZLÓ. Lak.: Budapest, I. k., Nándor-utca 3.

Kopaszság, a haj ószülése és korpaképződés

ellen a napontól érkező bizonyítványok és később írtok tanúsága szerint egydől jóval bizonyult szer a TANNIN-OLAJ Dr. Moratól. Tisztelt gyógyszerész ur! Szíveskedjék ezútonra Dr. Moras Tannin-olaját ből még egy nagy palackal küldeni. E szer hatása oly kitűnő, hogy a hajam hui lísa teljesen megszűnt, a sáfrán színű hajam ismét látható lett. E szer 1880. január 5. Wagner Vilmos, Fürst J. gyógyszerész urnak Prágában. Szerencsémnek érzem magamat Ön nek köszönettel, hogy Dr. Moras Tannin-olaja hajamnak két év óta tartó hullását teljesen megszüntette. Nemélem, hogy e szer segítségével előbbi szép hajamát ismét visszaszerem. Zaremha Maria. Telteltetés Uram! Hármincz éves embernek kopasz fejét bírn meg valami halmoleum. Ha dr. Moras Tannin-olaját nem használom volna, ma lőu agyaggyan volnék. E szer néhány hét alatt esodott telt rajtam, mi mindennek, kit ismernek bizonyítanak. Ennekfoga kérem stb., stb. 640 B u k o v a, 1880 jan. 3-án. Dr. Ikonol Jaroslav jószágekész.

Kapható 2 és 1 frtos palackokban. Fő telek Magyarország számára Török J. gyógy-szertára Budapest, király-utca. Pozsonyban Pistozay Felix gyógy-szert. Temesváron Tarozay József gyógy-szert. Zágrábon Mittelbach Zsigm. gyógy-szert.

LEGJOBB SZIVARKA-PAPÍR LE HOUBLON

francia gyártmány. Utánzó ellen tiltakozunk!!! Ezen szivarkapapír csak akkor valódi, ha minden lap LE HOUBLON bélyeggel és minden Carton az alábbi véd-és áru-jeggyel van ellátva.

CAWLEY & HENRY, alleinige Fabrikanten, PARIS. PAPIER ANANAS. LE DRAPEAU NATIONAL. Qualité supérieure.

RUSSIA AZ OROSZ BIRODALOM ISMERTETÉSE.

A Franklin-Társulat kiadásában megjelent: D. MACKENZIE WALLACE. ANGOLBÓL FORDITOTTA SZENTKIRÁLYI MÓRICZ. KÉTTŐ KÖTET. Ára fűzve 4 ft.

TARTALOM:
I. KÖTET. — A szerző előszava. — Az utazás Orszonhonban. — Az éjszaki erődösekben. — Ivanfoka. — A falusi pap. — Orvosi tanácsokmány. — Egy régi jellemű paraszt-család. — Az északvidéki parasztok. — A mit, vagy falusi közege. — Miképen tartotta fenn magát a falusi közege, és mi hatása lesz jövőre. — Finn és tatár faluk. A városok és a kereskedői osztály. — Nagy-Novogod ur. — A északi kormány és a tisztviselők. — Az új helybeli önkormányzat. — Földbírtokosok a régi iskolából. — Földbírtokosok az új iskolából. — A nemesség. — A társadalmi osztályok. — A haereticusok (Eretnekek)
II. KÖTET. A diszenter, szakadárak. — A pusztaság pasztorfene. — A tatár uralom. — A tatárk becsapásai. — Idegen gyarmatosok a pusztasághon. — Szentpétervár és az európai befolyás. — Moszkva és a slavophiles. — Egyház és állam. — A krími hadjárás és következményei. — A porók. — A porók felszabadítása. — A felszabadítás következményei: a) a földbírtokosokra nézve; b) a parasztokra nézve. — Az új törvényeszek. — Terjeszkedés és a keleti kérdés. — A fordító zarszava.
Ezen kitűnő hatáson, nem elegendő ajánlható gyógytápasz készítője FORTI LÁSZLÓ. Lak.: Budapest, I. k., Nándor-utca 3.

Figyelmeztetésül!!

Távol-, rövid- és gyenge-látóknak kizárólag általán készített és egyáltalán elismert szemüvegek semmiféle a bármilyen módon magat bemutatott utazó által el nem árultatnak. hamisítatlanul ezek kizárólag látáserészeti intézetben n. Budapest, váci utca 19 sz. kaphatók. SOLOMONSON N. H. látáserész.

1882. aug. 68. sz. Ára 1 ft. BUDAPESTI SZEMLE

a M. Tud. Akadémia megbízásából szerkesztő GYULAI PÁL. TARTALOM: Memorosa. Beszély. A Cornhill Magazine után, angolból. — Belényesi Gáborról. Enea Silvio de Piccolomini mint humanista. (II.) Pór Antalról. Mária Terézia tanügyi reformjai. — Marczali Henrikről. Bányászattunk jelen állapota. (II.) — Konék Sándorról. Pragnói s a középtanodai törvényjavaslat. (I.) Statisztikai szemle. — Földes Béláról. Költemények: Harmincz és mulca. Szász Károlytól. — A házasságtörés. Alfred de Vigny után francziából. Perényi Istvánról. A bécsi szalonról. (II.) — Ampelostól. Értésítő: Zola Emil: Le roman experimental. p. — Bayer Ferencz: Löcsei album. — r.

A BUDAPESTI SZEMLE, mely eddig évenként hatszor jelent meg 80-90 ivnyi tartalommal, 1881 január 1-től kezdve háj szemlévé változott át, s megjelen évenként tizenkészer 120 ivnyi tartalommal, az eddigi előfizetési ár mellett. A Budapesti Szemle tájékoztató egyezsík a magyar közönséget az eszmékről, melyek világszerte foglalkoztatják a szellemeket s mintegy közvetítő kíván lenni egyfelől a szaktudomány és a művelt közönség, másfelől a hazai és külföldi irodalom közt. E mellett az újabb folyamban szélesebb tért nyit a nemzetgazdasági közleményeknek, a m. tud. akadémia nemzetgazdasági bizottságátollamogatra. Megjelen évenként 12-szer 10 ivnyi háj füzetekben. Előfizetési ára bérmentes küldésel egész évre 12 ft, félévre 6 ft. Minden egyes füzet külön kapható: ára 1 ft. Az előfizetési pénzek az alulirt társulat kiadó-hivatalába küldendők, vagy a könyvtárosokhoz, a kik szintén jól vannak hatalmazva elfogadásukra.

FRANKLIN-TÁRSULAT, magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapeston. FOLYÉKONY GLYCERIN-CREME több év óta hatályos szernek bizonyult szepulo, nap-sütés, folt, bőrtálat és kelek ellen. Ez egy igen Logfinomabb glycerin- szappan glycerin és illatos növényekből, kitűnően tisztít és élénkíti a bőrt, és egy finom piperezapp minden kívánt élnyelivel bír. Darabja 35 kr. BENZOE glycerin szappan. Ára 35 kr.

Gyökönke szappan (Speik Seife) ára 35 kr. Párisi hölgypor (legfinomabb poudre de rize) a bőrcs a leggyengedebbel fészert adja, és ártalmatlanag mellett mégis a bőrt simán és szárazon tartja. Hölgyeknek, úgy férfiaknál is borotválás után, nagy kedveltségnek örvend. — Egy doboz ára 50 kr., tollal 1 ft.

Kézmósó-por mandulaszappan és sparcmetből készült, a legártalmatlanabb arcz- és kézbőr-tisztító szer. — Egy doboz ára 50 kr. Amerikai kantsuk-lyukszemgyűrűk s essentia. Ára 60 kr. Rouge végétál pirostító, ára 50 kr. Kapható Magyarország minden jelentékenyebb gyógy- és illatszertárakban, valamint a gyártóknál.

KIELHAUSER H. (Sporagose & Co.) Grätzban. FŐRAKTÁRA: 531 TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerésznél, BUDAPESTEN, király-utca 12. sz. a.

Hamisított párisi hölgypor-otól óvakodni tessék. Csak az tekintendő valódnak, melynek dobozán, valamint használati utasításán a fenti védjegy látható.

Legjobbnak elismert honosított olasz és francia faj-tyulcsok eladók. — Bővebbet a kiadó-hivatalban.

A szép **BAJUSZ** az ifjú legfőbb díze a hajszálat nem talál a lényeknél szerelmre. Bajusz nélkül minden csók. A kinek még nincs bajusza, az csak azonnal rendeljen egy szelenczét **Musfacher baizsamot** Paul Bosse, Frankfurt/Main, Schillerstrasse 12. Bámulni fogja az eredményt. Doboz az egész ausztria birodalomba bérmentes megküldés mellett 1 Ft. 80 Xr. a pénz beküldése vagy utánvétele mellett. A megküldés vámentes.

Kérem ezt elolvasni. A „**rögtön-nyomó**“ (18120. sz. német bírói, szab., es. k. osztrák szab., eszt. érem és okirat) az egyetlen szabadkézzel másoló készülék nyomdai festékekkel. Szárny eljárás mellett saját nélkül majdnem határtalan számú egyformán éles, sötétfeke (v. színes) elmosódhatatlan levonatok készíthetők egyenkint is az egész világ pósta-kötelekben mint nyomtatvány. **Ujfélszámnyben** reszesülnek. A „**rögtön-nyomó**“ minden eddigi másoló készüléket: hecto-, auto-, polygraph stb. messze felülmúlja; munkaképességben az önálló (autographia) saját utoléri, ugyanazt azonban egyszerűség és olcsóság tekintetében felülmúlja. Készülék 2 nyomóterrel: 1. sz. 25.32 cm. — 15 m. — 2. sz. 25.40 cm. — 20 m. — 3. sz. 40.50 cm. — 30 mk. **Teretsek bizonyítványok, a saját tételt, és eredeti levonatok azonnal jany-n és póttamentesen.** 600 Zittau, Szászországban. **Steuer & Dammann.** NB. Szahadékok Anglia és Franciaország, stb. számára, eladók.

A BUDAPESTI **KERESKEDELMI AKADÉMIA** folyó évi szeptember hó 1-jén huszonhatodik évfolyamát nyitja meg. Midőn ezt a szülők és gyámok figyelmébe ajánljuk, megjegyezzük, hogy az intézet célja: a kereskedői pályára lépő fiatal embereket az általános műveltség alapján a kereskedői hivatásra, még pedig ennek felsőbb ágára is, minden tekintetben alaposan előkészíteni, őket nemcsak értelmi és szaktudományi, hanem erkölcsi és nemzeti irányban is nevelni, és még mielőtt a kereskedésbe lépnének, az iskolától telhetőleg, gyakorlati tekintetben is kiképezni. Az intézet igazgatását, szervezését, tantervét, a felvételi feltételeket tárgyazó értesítőt az igazgatóság kívánatra bérmentesen megküldi. Ugyancsak az igazgatóság készséggel ad felvilágosítást az intézetben fennálló és a fővárosi kereskedő testületek, valamint az intézet vezérbizottsága által alkotott alapítványi tandíjmentes helyeket és a tandíjmentesség elnyerését illetőleg. Azon ifjak, kik az intézetben érettségi vizsgálatot tesznek, fel vannak jogosítva, hogy hadkötelezettséget mint egy évi önkéntesek teljesítsék. BUDAPESTEN, (váci körút 23. sz.) 1882. július 25. 654

A HAZAI TERMÉNY! CSÉPLÉSI IDÉNYRE TÖMÖR (DARABOS) SZENET ajánlunk kitünő minőségű három minőségben mozdonyok (Locomobile) fűtésére. **GYÁRSZENET, gyári czélokra, állomásra szállítva, igen jutányos, mérsékelt árak mellett.** Északmagyarországi egyesített közszénbánya- és iparvállalat-részvény-társulat Budapest, V. Erzsébet-tér 10. sz. (Utánnomat nem díjaztatik.) 411

Takaró papiros megrendelhető e lap kiadóhivatalában Budapest, egyetem-utca 4-ik szám.

CHIOCOCA - LIKÓR (Liquor chioceae fortificans) Tudományosan megvizsgálva, kiprobálva és tekintélyek által ajánlva, mint jelleme bizonyult, határozottan ártalmatlan. **életrendi szer,** különlegesen pedig mint gyors és kellemes **ÉLÉNKÍTŐ,** ábrósztó és erő itó a gyöngyített élet **IZOMERORE,** az idegek és szeszerejők erősítő sére; meglepő jótékonyan élítő, élénkítő és fölvidító hatásában. Szemmel látható, egyenesen gyógyító hatása vagy megzavaró emésztes-nél, étvágytalanságnál, gyomorhurat, göres, bélgöres, hányás, er. gyomorfájás (gala), hasmenés, főfájás, sáptör és sárgaság, máj, lép, vesze, és aranyeres bajoknak. Működik a chioceae-likőr használata mellett gyorsan és biztosan meggyógyítanak a a maradványos folyadék a lema asah és legerőteljesebb agkor érhető el. Lásd tekintve, felülmúlja a legfinomabb szeszi likőröket. Szemmel látható elismerés a chioceae likőr jellemeiről szives megtekintésért megküldésére: Altér. Egy eredeti ábráz. pontos használati utasítással hat nyelven, 3 frt o. 6. Posta- és csomagolási díj 20 kr. Fő szállító raktár: **Welter K.** gyógyszerárúháza, VII. St. Ulrichplatz 4 (hozzá minden levélből megrendelés indoklás). **Főraktár:** Wetzl József gyógyt. a szászországi I. Tschlauenban. Budapest: **Török József** gyógyszerár. király-utca 12. **Trieszt:** Forbiseh, gyógyszerár. al Canello. **Páris:** Fürst József, gyógyszerár; **Lemberg:** Beizer S.; **gyógyszor;** valamint minden jó nevű bel- és külföldi gyógyszerárúháza. 525

Cs. k. kizáról. szab. ujonnan javított **RUGÁNYOS SÉRVKÖTŐK.** A legújabb találmány a Bogand amerikai tudor után ujonnan javított rugányos sérvkötő Politzertől, ép úgy urak, valamint nők és gyermekek számára rugóknélkül, tiszta gummiból művészi eszközökkel, s azon céljára van, hogy még a legidültébb sérvöket is a legrovidebb idő alatt egyformán helyzetbe hozza, és ép úgy nappal a legfárasztóbb munka, vagy sok járkálás mellett, mint szintén éjjel alvásnál is használható, anélkül, hogy a sérvben szenvedő hivatásában a legkevésbé is akadályozza lenne. Nagy hasznaló jár, ha éjjel át is a testen marad, mintán ekkor kiválóan jó és kellemes nyomást eszközöl a szenvedő részekre. **Árak:** egyszerű 6-7 frt; kötő 10-15 frt; szemeknek felvétel olcsóbban. Nagy raktár angol és francia acél sérvkötők, suspensoriumokból, szőve, gummiból, valamint szarvasbőrökből is. A szarvasbőr és gumi suspensoriumoknak az a ezőlők, hogy a terjedést meggátolják. — Méhfeeskendők, legpárnák, ágybetétek, hónap-szám-eszközök, övkészülékek, gumi-harinyák és minden gummia-árú-cikk. — Sérvkötőknél megjelölendő, ha jobb, vagy ha bal felől vagy kettős legyen-e, úgy szintén a derék bősége is. Megrendeléseket utasítást mellett póstaforralítással esküdtől **Politzer Mór** csász. kir. kótelekkészítő, Budapest, Deák-Ferencz utca.

A FRANKLIN-TÁRSULAT kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

KISFALUDY SÁNDOR ÖSSZES REGÉI. Két kötet a költő arczképével, egy kötetbe kötve ára 1 frt 60 kr.

GROSSMANN ÉS RAUSCHENBACH **ELSŐ MAGYAR GAZDASÁGI GÉPGYÁRA BUDAPESTEN** RAKTÁR **GROSSMANN J.-nél,** váci körút 76.

TERMÉNY-RAKTÁR, ELŐLEG- és BIZOMÁNYI ÜZLET. A magyar leszámítoló- és pénzváltó-bank ajánlja a t. cz. termelők és kereskedők figyelmébe közraktárait Budapest, Szegeden, raktárait Temesvárott és Barcon. Itt mindenütt a t. cz. közönségnek szolgál: 1. Egészséges raktárakkal, termények és áruk beraktározására, kezelésére, kiraktározására vagy tovább küldésére. 2. A terményeket átvézi, kölcsön zsákokat ad, szállítási és egyéb költségeket előlegezi, az így átvett terményeket tüzkár ellen biztosítja. 3. Olcsó kamatláb mellett előleget ad a beraktárolt, sőt már a czimére feladott terményekre. 4. Elvállalja a reá bizott termények bizománybani eladását akár a vidéki állomásokról, akár pedig raktáraiból. Vállalataink számára ugy a vasuti mint a gőzhajózási társulatok részéről sok rendbeli előnyöket nyertünk, melyek t. megbízóink javára szolgálnak. Szó- vagy írásbeli felszólításra ugy nyomtatott üzlet és díjszabályainkkal, mint minden irányu felvilágosítással szivesen szolgálunk. A Budapestre intézett küldemények czimzendők: **A magyar leszámítoló és pénzváltóbank közraktárainak Budapestben, állomás közraktárain magyar k. államvasutak. Szegedre:** A magy. leszámítoló és pénzváltó-bank közraktárainak. Cs. kir. szab. osztrák államvasut-állomás. **Temesvárra:** A magy. leszámítoló és pénzváltó-bank raktárainak. Cs. kir. szab. osztrák államvasut állomás. **Barcsra:** A magyar leszámítoló és pénzváltó-bank raktárainak. Cs. kir. szab. déli vasut-állomás. **Magyar leszámítoló és pénzváltó-bank.**

Koaks (pirszén) eladás. Van szerencsénk ezennel nyilvánosan köztudomásra hozni, miszerint 1882. augusztus 1-től az **I-ső rendű pirszénnek (koaks) dió pirszénnek** is az ára 100 kilogrammonként **1 frt 80 krajczárra** lett szállítva. **II-od osztályu pirszén** pedig az eddigi áron 100 kilogrammonként 1 frt 20 kron fog eladatni. Az árak a pesti vagy budai légszeszgyártól értettek, a házhoz szállítás pedig 250 kilogrammtól kezdve feljebb 10 krral s ha a berakás is kívántatnék 14 krral fog 100 kilogrammonként számíttatni. Budapest, 1882. július 31. **Az általános osztrák légszesz-társulat budapesti légszesz-gyárainak helyi igazgatósága.**

VASÁRNAPI UJSÁG
Előfizetési feltételek: **VASÁRNAPI UJSÁG** és 1 egész évre 12 frt **POLITIKAI UJDONSÁGOK** együtt: 1 félévre --- 6 * **Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG:** 1 egész évre 8 frt **Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK:** 1 egész évre 6 frt **Külföldi előfizetőknek a postalong meghatározott viteldj lecsatolandó**
34-ik szám 1882. BUDAPEST, AUGUSZTUS 20. XXIX. évfolyam.

GÖNDÖCS BENEDEK. Az országos méhészeti egyletnek ez idei közgyűlése és Budapestben rendezett kiállítása kedvező alkalmul szolgál nekünk, bemutatni annak előlkében az ország egyik legbuzgóbb, legtevékenyebb, hasznos munkásságában fáradhatatlan fiát, ki valóban nem hiába választás gondoskodásai egyik tárgyát a méhet, de igazán követi is annak példáját, mézet gyűjtve minden virágból, mely számára a közélet mezején kínálkozik. Gróf Teleki Sándor az ő meleg tollával ő róla írta a következő rokonszenves sorokat: «A hol jótékonyaságról, művelődésről, tanügyről, iparról, gazdaságról, kertészetről, dohánytermelésről, méhészetről s tudja Isten, mi minden szépről, jóról és nemesről van szó: ott Göndöcs Benedek apát, a civilizáció keresztvivője, előljár, mint Kapisztrán János Hunyadi serege előtt.» A lelkes apát megérdemli ezt az elismerést. Nem sok van oly fia a hazának, a kinek annyifelé találkozhatnánk áldásos keze nyomával, mint az övével. Rendkívüli szívóssággal, mondhatnók makaéssággal, keresi föl mindazokat a téreket, a hol a közügynek hasznót tehet, s ha nagy a tevékenységi kör, ha kicsiny, — ő azon nem halad el részvétlenül, csak azt nézi, nyer-e valamieskét az ő munkája által nemzete. Fárad, tesz, alkot és segít mindenütt, hol erre alkalma van, jó példával, szóval, tettel, tollal és anyagi áldozattal, úgy hogy a «tevékenység örökmozdonyának» nevezte el egyik szellemes főpapunk.

sége s lelkes temperamentuma csakhamar megnyeré számára Kigyós kegyurának, a dúsgazdagságáról híres gr. Wenckheim József Antal bizalmát is, úgy hogy ez káplánjának hitva meg udvarához. S midőn az öreg gróf közeledni látta végőráját, egyetlen gyermekének, Krisztinának egyik gyámjává téve, nevelését is az ő gondjaira bízván. Így lön Göndöcs Benedek nevelő atyja az ország akkor leggazdagabb árvájának. S hogy az öreg gróf választása mennyire szerencsés volt, azt az a tömördek köny igazolhatná legjobban, melyet Krisztina grófnő letörült, s ama mesés összegek, melyeket jótékony és hazafias czélokra áldozott. A haza- és felebaráti szeretet levegője volt az, melylyel a derék lelkész a

gondjaira bizott grófnőt környezé, s melyben öt honleányi erényekben oly gazdaggá, fenkelt lelki- és könyörületes szívűvé nevelé. Göndöcs Benedek 1863-ban lön Uj-Kigyós lelkészévé, az azály által okozott inségről oly szomoruan emlékezetes esztendőben. Az uj plebános valódi atyjával bizonyult hiveinek a megpróbáltatás e nehéz napjaiban. Gyámoltat a csüggedőket, 12 családot a sajátjából tartott el egész az uj aratásig s naponta 50—60 éhező nyert föt eledelt a plebánián, míg a betegek ingyen kaptak gyógyszerét és orvosi ápolást. Ily példakkal járt ő maga növendéke előtt. E mellett számot vetett hiveinek lelki és anyagi igényeivel s igyekezett azokat kielégíteni.

GÖNDÖCS BENEDEK.